

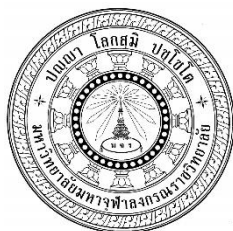
ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม
ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

A STUDY OF APPLICATION ON THE THREEFOLD TRAININGS TO PROMOTE THE
MORALITY ON THERAVADA BUDDHISM IN KRASANGPITTAYAKOM SCHOOL,
KRASANG SUB-DISTRICT, KRASANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร/น้อยอ่อน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

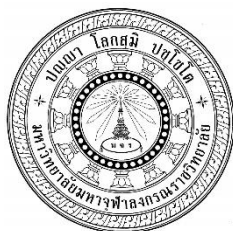
ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม
ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Study of Application on the Threefold Trainings to Promote
the Morality on Theravada Buddhism in Krasangpittakom School,
Krasang Sub-district, Krasang District, Buriram Province

Phrabaideeka Teerasak Sudhīro (noi on)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान)

กรรมการ

(รศ.ดร.เอกันท์ จารุเมธีชน)

กรรมการ

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโณ, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาภูษัชร์ เขมทสสี, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหาภูษัชร์ เขมทสสี, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
ผู้วิจัย	: พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูวินัยอำนาจ พลปณฺโณ, ดร. ป.ธ.๓, ศศ.บ.(ปรัชญา), ศน.ม.(พุทธศาสนาและปรัชญา), ศน.ด.(พุทธศาสนาและปรัชญา) : พระมหาภักขวิชช์ เขมทสฺสี, ดร. ป.ธ.๙, ศน.บ.(รัฐศาสตร์การปกครอง), รป.ม.(นโยบายสาธารณะ), พธ.ด (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓) เพื่อประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและศึกษารูปแบบการจัด การเรียนการสอนของโรงเรียนกระสังพิทยาคมจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างแบบเครื่องมือสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๕ รูป/คน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำมาวิเคราะห์แยกแยะเป็นหมวดหมู่ที่สำคัญแต่ละประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า :

ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้คนได้ปฏิบัติอยู่ในศีล มีการเคารพกฎระเบียบ เมื่อทุก ๆ คนมีศีลก็จะทำให้มีความสุข เพราะศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง เพื่อพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ เพราะสมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดศักยภาพ เช่น มีสมาธิอย่างสูง เมื่อจิตมีสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วก็สามารถพัฒนาปัญญาได้ เพราะปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง จนสามารถนำหลักไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงผลแห่งความสำเร็จตามกระบวนการไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมีการจัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีทักษะตามกระบวนการหลักสูตรแกนกลางและมีการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม โดยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแบบโรงเรียนวิถีพุทธ โดยการทำกิจกรรมในห้องเรียน และให้ผู้เรียนทราบถึงหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง

โดยจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน เน้นให้ผู้เรียนมีการวางแผน และ ออกแบบกิจกรรม เพื่อความอดทน อดกลั้น ความเพียรพยายาม ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจเพื่อพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้นและยังมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ของโรงเรียนเอง โดยจัดตามความถนัดและความหวังหรือเป้าหมายของผู้เรียนเองเพื่อให้ ประสบความสำเร็จในแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้

โรงเรียนกระสังพิทยาคม มีกระบวนการประยุกต์การจัดการเรียนการสอน ในด้านศิลป มีการออก ภาระเบียบต่าง ๆ สิ่งที่ควรระวังในโรงเรียนและห้องเรียน ครูและนักเรียนตกลงกันเรื่อง ภาระเบียบการอยู่ในห้องเรียน ในด้านสมาธิ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝนบ่อย ๆ ทั้งในรูปแบบการสอน การทำงานร่วมกันในชั้นเรียน การแสดง การกีฬา การร้องเพลง รวมทั้ง กิจกรรมอื่น ๆ โดยมีการให้นักเรียนเป็นผู้ฝึกฝนทักษะเรียนรู้ด้วยตนเอง ในด้านปัญญา โรงเรียนและ ครูมีวิธีการสอนโดยนำทักษะและประสบการณ์มาสอนและนำผู้สำเร็จมาแนะนำโดยให้นักเรียนบอก เป็นขั้นตอนและมอบหมายงานให้นักเรียนได้ทำเช่น การทำรายงาน การทดสอบ การตอบแก้ไขโจทย์ ปัญหา จนประสบผลสำเร็จในชีวิต การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาทำให้เกิดคุณค่า (๑) ด้านการเรียน การสอน โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ เติมเต็มศักยภาพการเรียนการสอน และการเรียนรู้ เพื่อสร้าง ทักษะการทำงาน สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้น (๒) ด้านคุณธรรม โดยทำให้ตนเองมีชีวิตที่สงบสุข ทำให้ ตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและในหน้าที่การงาน (๓) การดำเนินชีวิต มีชีวิตความเป็นอยู่ อย่างง่าย ๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อ จะทำให้จิตใจไม่วุ่นวายสับสน ทะเยอทะยาน รู้จักวางแผน (๔) ด้านความขยัน และความพอเพียง โดยมีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ท้อถอย เมื่อพบอุปสรรค ความขยันมั่นเพียงควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย (๕) ด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน โดยสามารถเป็นคนรู้จักวางตัวให้เหมาะสม ลดความเย่อหยิ่ง ลดความหยาบกระด้าง และไม่ให้หลงยึดติดอยู่ในความคิดด้านลบและอคติ ควบคุมตนเองให้อยู่ในสภาพปกติที่เป็นจริง เป็นการตระหนักในคุณงามความดีของคนอื่นและสิ่งอื่น

Thesis Title : A Study of Application on The Threefold Trainings to Promote the Morality on Theravada Buddhism in Krasangpittakom School, Krasang Sub-district, Krasang District, Buriram Province

Researcher : Phrabaithika Thirasak Sudhīro (Noi on)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committees :

: Phrakhruvinaithorn Amnat Palapanyo
Pali III, B.A.(Philosophy), M.A.(Buddhism & Philosophy)
Ph.D.(Buddhism & Philosophy)

: Phramaha Bhatchawat Khematassi, Pali IX., B.A.(Government Political Science), M.P.A.(Public Policy), Ph.D.(Buddhist Studies)

Date of Graduation : November 1, 2017

Abstact

Thesis on the research method was as follows: The researcher collected information related to the Threefold Training as appeared in the Tipitaka and studied the teaching and learning style of the school. Then create an interview tool to collect more information from the target audience of 15 photos / person. Once the information is analyzed and analyzed into each important topic.

The research found that :

According to Threefold Training, Buddhism are taught person practice the precepts and respect for the rules. If every person practice in the precept that will harmonize with each other happily, because the morality (Athisilasikkha) is the practice of training in the highest conduct for development of spirituality as a meditation because of spirituality, or mental well-being, is a practice for mental training to achieve high concentration. When the mind is determined to develop wisdom, because wisdom is a practice for training intelligence to achieve high knowledge. And it is a practice that is primarily for training, physical training, mental training and intellectual training. To be more prosperous in order to achieve Nirvana as the ultimate goal in Buddhism.

The teaching and learning management model of the school is designed to develop students with good moral skills by promoting ethics, school style, Buddhist way of life, by classroom activities, let the students know the principles of coexistence, and understand the tradition and culture. The learner has learned and practiced by organizing activities for the community of village, monastery and school.

The activity focuses on the student's planning, and design activities to tolerate perseverance to organize learning activities to stimulate interest for self improvement.

The application of the precepts in promoting morality helps to develop behavior. And the physical effect is (1) Physical effect improve student's physical behavior in a better way, (2) Promote speech ; Speaking of students make a nice gentleman, refrain from talking about lies, rapturous rage. The application of meditation to promote morality is applied in promotion activities which school organized activities. It helps to develop the potential that is still lacking, both teachers and students have the ability to have a ready-to-go lifestyle and to complement the activities to complete to succeed. The application of intelligence to promote morality is a guideline to create a knowledgeable presence, clear knowledge, intelligence and know unequivocally to live. It can bring knowledge to solve obstacles and raise awareness in living together with human development and society. The application of threefold training helps to develop the three aspects of physical development, mental development and intellectual development. The benefits and values of the threefold training application in promoting ethics of the Krasangpittayakom School, Krasang district, Buriram province, leads to benefits of living in education to develop children to have better knowledge, outstanding performance. It is a social paradigm and is of benefit to institutions of different levels. To be of any benefit, it is up to the individual to apply it. However, the most important benefit of the threefold training in the application of education is the way of life or the way of life that goes into the education system, coupled with the ethics of morality, and to develop oneself, society and nation.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เพราะอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์หลายท่านที่กรุณาให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดมา

กราบขอบพระคุณ เจ้าคุณพระศรีปริยัติธาดา ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ ดร. ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตพร้อมคณาจารย์ทุก ๆ ท่านที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าศึกษา ในระดับปริญญาโทพร้อมทั้งกราบขอบพระคุณ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ ดร. ซึ่งรับเป็นประธานกรรมการ ให้คำปรึกษาเอาใจใส่ พร้อมให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด และพระมหาภักขวิชร์ เขมทสสี ดร.ซึ่งเป็นกรรมการ ทั้งสองท่านที่ได้กรุณาชี้แนะให้แนวทางรูปแบบในการจัดทำและเอาใจใส่ตรวจทาน แก้ไข ปรับปรุง อย่างละเอียด ส่งเสริมและแนะนำให้คำปรึกษาด้วยดีเสมอมา ทั้งยังเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง ที่ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึง ทำให้เนื้อหาสำนวนน่าอ่านและชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่มีความเมตตาอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของเนื้อหา และอาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยทุก ๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาและผู้สนใจใฝ่รู้ต่อไป ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณและอนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ เจ้าคุณ พระสุนทรธรรมเมธี (สุเทพ อาสโภ) เจ้าอาวาสวัดท่าสว่าง ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ด้านสถานที่พำนักและอนุญาตให้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอขอบคุณและอนุโมทนาเพื่อน ๆ ที่ได้ร่วมเรียนทุกท่านทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรที่ดีตลอดมา

อีกส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยจะลืมไม่ได้เลย คือ บิดาและมารดาผู้ให้กำเนิดผู้วิจัย คุณความดีและประโยชน์อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอให้ เป็นเครื่องสักการะน้อมบูชา แต่พระรัตนตรัยและอุทิศส่วนกุศลนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้ที่มีพระคุณทั้งหลายและกัลยาณมิตรทุก ๆ ท่าน

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยจงปกป้องคุ้มครองทุกท่านให้จงเจริญงอกงามไปพลุลย์ในพระพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นนิจเทอญ

พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน)

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เลขเกี่ยวกับพระไตรปิฎก เลขหน้าเป็นเล่มเลขกลางเป็นข้อเลขหลังเป็นหน้า ดังนี้ เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น ขุ.เถร. ๒/๔๐๑/๔๙๙ หมายถึง ขุททนิกาย เถรคาถา เล่ม ๒ ข้อ ๔๐๑ หน้า ๔๙๙

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ

คำเต็ม

ที. ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค
ม.มู.	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก
อง.ทุก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต
อง.ติก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต
อง.จตุกก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต
อง.ฉก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต
อง.สตุตก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต
อง.นวก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต
ขุ.เถร.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรคาถา
ขุ.ม.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส
ขุ.ป.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏีสัมภิตามรรค

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ

คำเต็ม

อภิ.วิ.	อภิธัมมปิฎก	วิภังค์
---------	-------------	---------

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
 บทที่ ๑ บทนำ	 ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
 บทที่ ๒ หลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท	 ๑๑
๒.๑ ความเป็นมาของหลักไตรสิกขา	๑๑
๒.๒ ความหมายหลักไตรสิกขา	๑๒
๒.๓ ความสำคัญของไตรสิกขา	๑๓
๒.๔ ประเภทหลักไตรสิกขา	๑๔
๑. อธิศีลสิกขา	๑๕
ก. ความหมาย	๑๕
ข. ระดับของศีล	๑๗
ค. อานิสงส์ของศีล	๑๗
๒. อธิจิตตสิกขา	๑๘
ก. ความหมาย	๑๘
ข. ระดับของสมาธิ	๑๙
ค. ศักดิ์ของการเจริญสมาธิ	๒๐
ง. คุณค่าของอธิจิตตสิกขา	๒๑
๓. อธิปัญญาสิกขา	๒๑

ก.ความหมาย	๒๑
ข.การเกิดของปัญญา	๒๓
ค.ประโยชน์ของปัญญา	๒๓
๒.๕ กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา	๒๕
๒.๕.๑ ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ	๒๕
๒.๕.๒ กระบวนการของการศึกษา	๒๗
๒.๖ สรุป	๒๘

บทที่ ๓ รูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนกระสังพิทยาคม

ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๐

๓.๑ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง	๓๐
๑ สารการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓๒
๒ กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓๓
๓ ระดับการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓๔
๔ การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓๔
๓.๒ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการส่งเสริมคุณธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๖
๑ การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๖
๒ ด้านกิจกรรมเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๘
๓ ด้านพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ	๔๐
๔. การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง	๔๑
๓.๓ รูปแบบวิธีการสอนของโรงเรียนกระสังพิทยาคม	๔๒
๓.๔ สรุปวิเคราะห์	๔๕

บทที่ ๔ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๔๗

๔.๑ กระบวนการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๔๗
๔.๒ กระบวนการประยุกต์สมถิในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๔๘
๔.๓ กระบวนการประยุกต์ปัญญาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๔๙
๔.๔ ผลลัพธ์ของการประยุกต์ไตรสิกขาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๕๐
๔.๕ ด้านประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์ไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๕๑
๑.ประโยชน์และคุณค่าด้านการเรียนการสอน	๕๒
๒.ประโยชน์และคุณค่าด้านคุณธรรม	๕๓

๓ประโยชน์และคุณค่าการดำเนินชีวิต	๕๓
๔ประโยชน์และคุณค่าด้านความขยันและความพอเพียง	๕๔
๕ประโยชน์และคุณค่าด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน	๕๔
๔.๔ สรุปวิเคราะห์	๕๖
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๕๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๕๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๖๑
บรรณานุกรม	๖๒
ภาคผนวก	
ผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์	๖๖
ผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๖๘
ผนวก ค รายชื่อผู้อำนวยการ ครู ครูพระสอนศีลธรรม ให้สัมภาษณ์เชิงลึก	๗๓
ผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการวิทยานิพนธ์และหนังสือขอความอนุเคราะห์รายชื่อบุคลากรและนักเรียนเพื่อขออนุญาตเพื่อการวิจัย	๗๖
ผนวก จ แบบสัมภาษณ์	๙๓
ผนวก ฉ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๑๐๖
ผนวก ช ภาพกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม	๑๑๔
ผนวก ซ ประวัติโรงเรียนกระสังพิทยาคม	๑๒๒
ผนวก ฌ ผลงานรางวัลในการส่งเสริมและแข่งขัน	๑๒๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	ตารางแสดงบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขา
๒.๒	ตารางแสดงบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาโดยนำเนื้อหามรรคมีองค์ ๘
๒.๓	แนวคิดการสร้างกระบวนการศึกษาในพระพุทธศาสนา
๓.๑	รูปแบบกระบวนการสอน
๔.๑	ตารางแสดงการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนมากนับถือมาช้านาน ถือได้ว่า ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทั้งสามนั้นเป็นสถาบันหลักของประเทศที่ดำรงอยู่คู่เคียงกัน โดยเฉพาะศาสนานั้นย่อมหมายถึง พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยมีรากฐานสำคัญจากพระพุทธศาสนาจนอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้านคู่เมือง ชาวไทยต่างมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวจนสามารถธำรงอธิปไตยของชาติไว้ได้ เพราะมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นแกนกลางสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดเอกภาพในชาตินำประเทศรอดพ้นภัยพิบัติจนถึงปัจจุบัน การที่รัฐกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติให้ประชาชนชาวไทยได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อจรรโลงไว้ซึ่งสถาบันจึงเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนคนไทยทั้งหมดก่อเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในบรรดาคนส่วนใหญ่มีแต่ไมตรีจิตมิตรภาพ และความมีน้ำใจที่แผ่ออกไปกว้างขวางทั่วผืนแผ่นดินไทย^๑ พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งรวมหลักธรรมคำสอนต้นแบบและระบบจริยธรรมของสังคมไทย เยาวชนประชาชนควรได้รับการศึกษา เรียนรู้ คำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติของชาวพุทธ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตและบทบาทหน้าที่ ที่พึงปฏิบัติในสังคมได้อย่างกลมกลืน ภายใต้อาณัติการณที่อาจจะมีทั้งดีและไม่ดีเกิดขึ้น โดยสามารถแยกแยะชั่วดี และเลือกปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

การพัฒนาคน ให้เป็นผู้คนมีคุณภาพที่สำคัญที่สุดก็คือ การปลูกฝังให้คนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม วิธีการหนึ่งที่น่าจะให้ผลดีในการปลูกฝังและพัฒนาการมีคุณธรรมจริยธรรม ก็โดยใช้หลักไตรสิกขา เนื่องจากไตรสิกขาเป็นระบบและเป็นกระบวนการในการฝึกฝน อบรม ฝึกหัดเพื่อพัฒนาคนใน ๓ ด้าน คือ (๑) พัฒนาด้านพฤติกรรม ระเบียบ เป้าหมายชีวิต เรียกว่า ศีล (๒) พัฒนาด้านจิตใจ ที่ตั้งใจมั่น ตามเป้าหมายชีวิต เรียกว่า สมาธิ (๓) พัฒนาด้านปัญญาและการแก้ไขปัญหาจนสำเร็จตามเป้าหมายชีวิต เรียกว่า ปัญญา สิกขา ๓ ประการนี้ ผู้มีความเพียร มีความเข้มแข็ง มีปัญญา พังพินิจ มีสติ คุ่มครองอินทรีย์ ครอบงำทุกทิศด้วยอัปปมาณสมาธิ ประพฤติตามอริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญาสิกขา มีความประพฤติบริสุทธิ์ จึงเป็นผู้ถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติในโลกนี้และโลกหน้า^๒ ทั้งนี้ก็เพื่อให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม โดยนำหลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาคนในองค์กรหรือสถานศึกษาเน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนให้คนในองค์กรพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการส่งเสริมให้เกิด

^๑ สุทธิวงศ์ ต้นตยาพิศาลสุทธิ์, พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๖ - ๒๐.

^๒ อด.ติก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

ความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขาที่เป็นหลักธรรมปฏิบัติที่พัฒนาทางกาย วาจา และใจ ให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์พร้อมด้วยสติและปัญญา ไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขาคือ จิตตั้งอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา ๓ หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ (๑) อธิศีลสิกขา ศึกษา ศีลอันยิ่ง (๒) อธิจิตตสิกขา ศึกษา จิตอันยิ่ง หมายถึง สมาธิ (๓) อธิปัญญาสิกขา ศึกษา ปัญญาอันยิ่ง^๓

โรงเรียนกระสังพิทยาคม เป็นโรงเรียนหนึ่งที่เป็นโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำประจำจังหวัด มีหลักการปฏิบัติ การเรียนการสอนที่เด่นชัดในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมีการยึดหลักธรรมตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติ พร้อมมีพันธกิจ การสร้างคุณภาพชีวิตให้นักเรียนด้วยการพัฒนาด้านร่างกาย สติ ปัญญา จิตใจ อารมณ์ มีความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสัมพันธ์ภาพทางสังคมสืบสาน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีการส่งเสริม สร้างระเบียบวินัยคุณธรรมและจริยธรรมทั้งนี้ การให้ความสำคัญต่อคุณธรรม จริยธรรมของเด็กที่อยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนจึงเป็นการสกัดกั้นหนทางแห่งความเลวร้ายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ของบุคคล หรือสังคมโดยรวมได้อีกวิธีหนึ่ง เพราะการฝึกในด้านจริยธรรมที่ดีแก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย ย่อมเป็นที่คาดหวังได้ว่า สังคมภายในอนาคตภายภาคหน้านั้น ย่อมจะเป็นสังคมที่ดี และมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง เพราะทุกคนในสังคม มีรากฐานทางด้านจริยธรรมที่ดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ “จริยธรรม” จึงมีความสำคัญทั้งในระดับต่อตนเองและต่อผู้อื่น คือสังคมโดยรวมด้วย และทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมาแล้วนี้โดยตลอดเพราะความเจริญของสังคมมนุษย์ ถ้าปราศจากจริยธรรมที่มนุษย์ควรประพฤติปฏิบัติเสียแล้ว ความเป็นมนุษย์จะไม่มี ความหมาย มนุษย์ ก็จะเป็นเพียงสัญลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งโดยทั่วไปที่ไม่แตกต่างจากสัตว์ เจริญอื่น ๆ เช่น สัตว์ชาติญาณในการกลัวภัยและสัญชาติญาณในการมีชีวิตอยู่เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของตนเอง ฯลฯ

การที่จัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่ได้เข้าใจในหลักไตรสิกขาในทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถจะปรับตัวในการเผชิญกับปัญหา โดยการใช้สติ ปัญญา จิตใจที่เข้มแข็ง และสามารถที่จะปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมถูกต้อง ตลอดจนครอบคลุมเกี่ยวกับการฝึกทักษะชีวิตในทุก ๆ ด้านตามหลักทางพระพุทธศาสนา และยังยังสามารถทำให้ผู้ศึกษามีความรู้และประยุกต์หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ที่มีความเหมาะสมกับเพศ วัย และสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียน โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่เป็นโรงเรียนวิสุทธิพุทธและมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่นกันหลาย ๆ โรงเรียนที่กำลังมีการส่งเสริมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน

^๓ อด.พท. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒.

^๔ โรงเรียนกระสังพิทยาคม, ข้อมูลพื้นฐาน, แหล่งที่มา : (ออนไลน์) , www.krasang.ac.th (วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙).

เหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการส่งเสริมหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียน โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นข้อมูลในพื้นที่ วิจัยและสามารถรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคมในการพัฒนานักเรียน เยาวชน และค้นคว้าพบข้อมูลที่สำคัญบางอย่าง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัยและเป็นข้อมูลที่สำคัญทางวิชาการ สืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ หลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ รูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถทำอย่างไรได้บ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลสัมภาษณ์ ซึ่งมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

(๑) ด้านเนื้อหาและการศึกษาข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

ศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และ อรรถกถา ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และการสัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนกระสังพิทยาคม โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียนและนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่แล้วเขียนสรุปรายงานเชิงพรรณนา

๑.๒ ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

หนังสือ บทความ งานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขาและการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการ ๑ คน ครู ๑๒ คน ครูพระสอนศีลธรรม ๒ รูป จำนวน ๑๕ รูป/คน และนักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒,๔,๕,๖ จำนวน ๓๓ คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลักไตรสิกขา หมายถึง หลักธรรมสำหรับพัฒนามนุษย์ผ่านระบบการศึกษาด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา หมายถึง การนำหลักไตรสิกขามาใช้เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านศีล คือความมีระเบียบ เคารพกฎข้อบังคับต่าง ๆ ความมีวินัย กฎเกณฑ์ กติกา ด้านสมาธิ คือตั้งมั่น ตั้งใจฟังและเรียนให้มีคุณภาพ ความสามารถและสุขภาพที่พร้อม การพัฒนา และด้านปัญญา คือมีความรู้ในการฟัง การคิด การเรียนรู้ การปฏิบัติ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นผลลัพธ์เป็นชิ้นงานที่สำเร็จ

คุณธรรม หมายถึง นักเรียนที่มีความรัก ความซื่อสัตย์ ความอดทน เคารพกฎระเบียบ กติกา มีมารยาทและมีสติปัญญาอันดีงาม

จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การประพฤติของนักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม ด้านการพูด การแสดงออกต่อครูอาจารย์และเพื่อน ๆ ในโรงเรียน การไม่สร้างความเดือดร้อน ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรัก ความเมตตา มีความซื่อสัตย์ อดทน และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่นำเสนอ ต่อไปนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กล่าวเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมไว้ในหนังสือ คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนว่าการดำเนินส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม ซึ่งการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมให้กับ คนในชาติ นับเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคม จะต้อง

ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งซึ่งมีใช้หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง ควรเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมศีลธรรมในเด็กและเยาวชน นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในปัจจุบันสังคมไทยต้องเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะสับสนใน วิถีชีวิต ค่านิยม และภูมิคุ้มกันทางสังคมลดลง ละเลยศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดวินัยใน การดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วย หลักศีลธรรมทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชนให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาสิ่งผิด มีจิตใจใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิตต่อไป^๕

พระพุทธโฆสเถระ รัตน กล่าวเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ไว้ในหนังสือคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ศีล คือ การไม่ล่วงละเมิด ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดที่เป็นไปทางกายและเป็นไปทางวาจา สมาธินั้น ท่านประสงคในที่นี้มี ๒ อย่างเท่านั้น คืออุปปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ คือ ความมีอารมณ์แน่วแน่ในกัมมฐานทั้ง ๑๐ และในจิตเป็นบุรพภาคแห่งอัปปนา ชื่อว่า อุปปจารสมาธิ และความมีอารมณ์แน่วแน่ในกัมมฐานที่เหลือ ชื่อว่า อัปปนาสมาธิ และ ปัญญา ว่าเพราะอรรถว่า รู้ชัด ดังนี้^๖

พระพรหมมงคลจารย์ (หลวงพ่อดำปัญญานันทะภิกขุ) กล่าวเรื่อง บทบาทหน้าที่เด็กไว้หนังสือธรรมะสำหรับเด็กสรุปความได้ว่า เด็ก ๆ รู้ว่าต้องทำหน้าที่อย่างไรจึงจะถูกต้อง และเกิดผลดีแก่ชีวิตปัจจุบันและอนาคตเด็กดีมีหน้าที่ทำให้พ่อแม่สบายใจ เพราะท่านสอนง่ายใฝ่หาความดี มีหลักในการดำเนินชีวิตคือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์อดทน มีระเบียบวินัย รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตั้งใจทำทุกอย่างให้ดีที่สุด เอาตัวอย่างคนดีนายยกย่องเป็นแรงบันดาลใจและมีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวในหมู่เพื่อนฝูง เป็นต้น อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญให้จำหลักนี้ไว้ให้ดี ถ้าเด็ก ๆ ที่อยู่ที่คุณพ่อคุณแม่ได้ประพฤติตามหลักการนี้คือ ประพฤติแต่สิ่งที่ทำให้คุณพ่อคุณแม่สบายใจ นับว่าเรียบร้อยจะไม่เกิดปัญหาอะไร^๗

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวเรื่อง หน้าที่พลเมือง ไว้ในหนังสือ ยุวธรรมสำหรับเด็กเยาวชนสรุปความได้ว่า เด็กดีจะต้องไม่ดื้อและต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติให้ถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีที่ถูกต้องไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนามีธรรมะคือ ระบบการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการทำ

^๕กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^๖พระพุทธโฆสเถระ รัตน, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรช จำกัด ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

^๗พระพรหมมงคลจารย์ (หลวงพ่อดำปัญญานันทะภิกขุ), **ธรรมสำหรับเด็ก**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป), หน้า ๑.

หน้าที่คือ เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสาวกที่ดี เป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมของความเป็นมนุษย์^๕

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับไตรสิกขาไว้ว่า ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งมักเรียกกันง่าย ๆ สะดวก ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ๑) อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามา ว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม ให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุก ๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี ๒) อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เข้ามา ว่าโดยสาระก็คือ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิมีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมองอยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งและตรงตามความเป็นจริง ๓) อธิปัญญาสิกขา การฝึกปรือปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบาน โดยสมบูรณ์ ได้แก่การรวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามาว่า โดยสาระก็คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบคลุม ย้อมสี อำพราง หรือพร่ามัว^๖

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุปรียา อีรสิรานนท์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์” พบว่า พัฒนาการการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา นั้น พระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ด้านพฤติกรรม ด้านจิต และด้านสติปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มิใช่เป็นคนดีแต่โง่ หรือเป็นคนเก่งแต่โง่ การจะสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนาสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อน แล้วจึงค่อยสร้างความเก่งทีหลัง นั่นคือสอนให้คนเรามีคุณธรรม ความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลัง ดังนั้น หลักในการศึกษา เรียนรู้ พัฒนาการการเรียนรู้ของพระพุทธศาสนานั้นจะมีลำดับขั้นตอนเริ่มจาก ศีลสิกขา ต่อด้วยจิตตสิกขาและขั้นตอนสุดท้ายคือ ปัญญาสิกขา ซึ่งขั้นตอนการศึกษาทั้ง ๓ นี้ รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งมีความหมายดังนี้ ๑) ศีลสิกขา หมายถึง การฝึกอบรม

^๕พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **ยุทธธรรมสำหรับเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^๖พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙๑๔-๙๑๕.

ในเรื่องศีล มีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาจิตและปัญญา ๒) จิตตสิกขา หมายถึง การฝึกอบรมจิต บางครั้งใช้คำว่า จิตภาวนา มีความมุ่งหมายที่จะฝึกจิตให้พร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาได้ ๓) ปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา เพื่อใช้รู้แจ้ง รู้ได้ด้วยตนเอง^{๑๐}

วาสนา พลวิเศษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” พบว่า แนวคิดการจัดสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และ ๒๕๕๑ ประกอบด้วยแนวคิดที่มุ่งพัฒนานักเรียนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย เห็นคุณค่าในตัวเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ มีคุณธรรม มีจริยธรรม และมีค่านิยมอันพึงประสงค์หลักธรรมทางพุทธศาสนากับกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมโรงเรียนบ้านหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการประยุกต์หลักธรรมขั้นพื้นฐานได้แก่หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้วยการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความรักต่อเพื่อนมนุษย์และตนเอง คือการไม่ทำร้ายกัน ไม่ขโมยสิ่งของ ไม่ช่วงชิงสิ่งรักสิ่งหวงแหน ไม่พูดคำไม่จริง ไม่ประมาทผลอสติ หลักธรรมขั้นกลางได้แก่กุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นการต่อยอดจากเบญจศีล เบญจธรรมคือเว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ความไม่คิดเฟื่องเลื่องอยากได้ของเขา ความไม่คิดร้ายผู้อื่น ความเห็นชอบถูกต้องตามคลองธรรม และหลักธรรมขั้นสูงได้แก่ มรรค ๘ ซึ่งประกอบด้วยความเห็นดังงามจนถึงมีจิตใจมุ่งมั่น ไม่หวั่นไหว เป็นต้น^{๑๑}

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาท เขาระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การนำเอาทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมดมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้แก่ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผลสำเร็จที่เกิดจากการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารการศึกษา ในที่นี้หมายถึงเอาผลที่ต้องการให้เกิดกับสถานศึกษา^{๑๒}

พระชัยณรงค์ วิทิต (ร้องมะรุต) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม” พบว่า ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติดนินทา การไม่พูดเท็จ และ

^{๑๐}สุปรียา ธีรสิรานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๑}วาสนา พลวิเศษ, “ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๒}ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาท เขาระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การไม่ดื่มสุราเมรัยศีล เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่ก้าวล่วงทางกาย และวาจา ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอนิสังส และในตรงกันข้ามโทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่าง ๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้า ความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากการปฏิบัติโดยอาศัยระบบต่าง ๆ ทางร่างกาย และจิตใจ คือ ระบบประสาท กล้ามเนื้อ ระบบต่อม และสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดสภาวะจิตใจที่รับรู้อารมณ์ จึงแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาทางกาย วาจาและใจ และแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่ออารมณ์นั้น ๆ ทั้งด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดีกล่าวคือ พฤติกรรมด้านที่ไม่ดี พฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่ประกอบด้วยการประพฤติดินศีล ๕ มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดินกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย และขาดความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ ส่วนพฤติกรรมด้านที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีหิริ โอตตปปะ มีเมตตากรุณา ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ เป็นที่ตั้ง^{๑๓}

พระสํารอง สณฺญโต (แสงทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุขลรัตน จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น เน้นด้านไตรสิกขาเป็นหลัก ในการฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาการทั้งสามมิติ คือ ด้านปัญญา เป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจแนวคิด ค่านิยมที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย ประสานเป็นองค์รวมที่ชัดเจน ด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ และปัญญาสูงขึ้น ให้รู้คิด เข้าใจมองเห็นตามจริง มีการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ มีการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งเสริม ผู้กระทำดี มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อสุขภาพจิต เน้นการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูรู้คุณและมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธได้เป็นอย่างดี^{๑๔}

แม่ชีศุภรภาวดี ณ พัทลุง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน” พบว่า การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมี ๓ อย่างคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ด้านศีลท่านสมาทานวินัยสงฆ์ทุกข้อทั้งพระปาฏิโมกข์ และอภิสมัชจาริกามีบริวาร ๘ ถือธุดงค์ เพื่อขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมกน้อย จีวรใช้ผ้า ๓ ผืน บิณฑบาตเป็นประจำ (เริ่มตั้งสวนโมกข์) เสนาสนะ อยู่ป่าถือปฏิบัติพิเศษเช่น กินข้าวจานแฉก อาบน้ำ ฯลฯ เป็นการอยู่อย่างต่ำเพื่อกระทำอย่างสูง ด้านสมาธิฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้นพิเศษ มีการจัดทำสมุดบันทึก

^{๑๓} พระชัยณรงค์ วิทิต ร่องมะรุต, “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๔} พระสํารอง สณฺญโต (แสงทอง), “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุขลรัตน จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

“ปฏิบัติธรรมรายวันแบบพุทธทาส” และฝึกจิตโดยใช้อานาปานสติภาวนา ด้านปัญญา ฝึกฝน ๓ อย่าง คือ ๑) อานาปานสติภาวนา ๒) วิปัสสนาแบบระบบรัตน ๓) การปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม^{๑๕}

จากการทบทวนเอกสารสรุปได้ว่า ไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามแผนการดำเนินชีวิตให้สู่เป้าหมาย โดยเป็นระเบียบ โดยมี ศีล เป็นแนวทางการพัฒนาในระเบียบวินัยดำเนินชีวิต ที่มี สมานิ เป็นการพัฒนาคุณภาพสามารถบุคคลให้สู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการนำความรู้ปัญญา ไปพัฒนาชีวิตประสบความสำเร็จและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ บวกข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาข้อมูลเชิงหลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่ปรากฏใน คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาษาไทย พ.ศ. ๒๕๓๙ และเอกสารเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่สามารถนำมาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

๑.๗.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ แหล่งข้อมูล หนังสือ ตำรา เอกสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา โครงการ เอกสารสรุปกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีรูปแบบในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม เพื่อทราบรูปแบบการเรียนการสอนหลักธรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๗.๓ การศึกษาภาคสนาม

เป็นการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง บุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู พระภิกษุ ๑๕ รูป/คน และนักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน กับ การประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ แล้วนำเสนอผลการสัมภาษณ์ แบบพรรณนาวิธี

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๔ ท่าน ตรวจสอบเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียง

^{๑๕}แม่ชีสุกกรภาวดี ณ พัทลุง, “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณีศึกษาพุทธทาสสิกขา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ประกอบการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการลงพื้นที่ สัมภาษณ์

๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้นำผลจากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาเรียงลำดับเป็นหมวดหมู่ และแยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา เรียบเรียงผลการศึกษา นำมาสรุปรายงาน วิจัยแบบพรรณนาวิธี

๓) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและ ข้อมูลสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามสัมภาษณ์ออกเป็น ตอน ๓ ขั้นตอน

(๑) ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

(๒) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

(๓) ขั้นตอนนำเสนอข้อมูล

โดยมีการจัดเรียงเรียงหัวข้อและหมวดหมู่ เพื่อนำเสนอเชิงพรรณนาวิธี

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทและโยชน์ต่อการนำไปใช้การจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ

๑.๘.๒ เป็นข้อมูลสารสนเทศกับหน่วยที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการประยุกต์ใช้หลัก ไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเรียนการสอน

๑.๘.๓ เป็นแนวทางในการวิจัยที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา เพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ในครั้งต่อไป

บทที่ ๒

หลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาที่จะกล่าวในการศึกษาออกเป็น ๕ หัวข้อหลักดังนี้ คือ ๑) ความเป็นมาของไตรสิกขา ๒) ความหมายไตรสิกขา ๓) ความสำคัญของไตรสิกขา ๔) ประเภทของไตรสิกขา ๕) กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ๖) สรุป ซึ่งรายละเอียดของแต่ละหัวข้อจะได้นำมาศึกษาตามลำดับดังนี้

๒.๑ ความเป็นมาของไตรสิกขา

ความเป็นมาของไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ศึกษาพบข้อมูลใน (๑) วัชชีปุตตสูตร (๒) ทุติยสิกขัตตยสูตร (๓) ตติยสิกขาสูตตร โดยจะได้อธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑.๑. วัชชีปุตตสูตร

ในวัชชีปุตตสูตรนี้ ได้กล่าวสรุปโดย พระพุทธเจ้าขณะทรงประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ขณะนั้นได้ มีภิกษุชื่อวัชชีบุตรเข้าไปเฝ้า แล้วกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า สิกขาบท ๑๕๐ ที่ยกขึ้นแสดงทุกกึ่งเดือน ข้าพระองค์ไม่สามารถศึกษาได้หมด พระพุทธเจ้าจึงตรัสถามว่าเธอจักสามารถศึกษาในสิกขา ๓ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ได้หรือไม่ ภิกษุวัชชีบุตรจึงกราบทูลรับแล้วปฏิบัติ ตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้า

๒.๑.๒. ทุติยสิกขัตตยสูตร

ในทุติยสิกขัตตยสูตรสูตรนี้ ได้กล่าวสรุปโดย พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของหลักไตรสิกขา ว่าด้วย สิกขา ๓ ประการ คือ ๑) อธิศีลสิกขา ๒) อธิจิตตสิกขา ๓) อธิปัญญาสิกขา สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายนี้เรียกว่า อธิศีลสิกขา, อธิจิตตสิกขา, อธิปัญญาสิกขา โดยภิกษุในผู้นั้นจะสามารถสงัดจากกามทั้งหลาย บรรลุจุดถุณยานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ เพราะอุเบกขาอยู่และทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติขึ้น ไม่มีอาสวะเพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง^๑

๒.๑.๓. ตติยสิกขาสูตตร

ในสูตรนี้ ได้กล่าวสรุปโดย พระพุทธเจ้าตรัสถึงการที่ภิกษุที่มีศีล สมาธิ ปัญญาบริบูรณ์ แม้จะละเมิด สิกขาบทเล็กน้อยบ้าง แต่สมาทานศึกษาในสิกขาบทที่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์อย่างมั่นคง ทำเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติให้แจ้งสิ้นอาสวะกิเลสด้วยปัญญาจึงเข้าถึง (ปริญพพาน)

^๑ อิง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕-๘๗/๓๑๐-๓๒๐.

๒.๒ ความหมายของไตรสิกขา

ไตรสิกขา หรือ สิกขา ๓ คือ ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมาย ไตรสิกขา ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

๑. อธิศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง
๒. อธิจิตตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง
๓. อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

ซึ่งอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกก่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา^๒

ในหนังสือ บุคคลสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ได้ให้ความหมายของไตรสิกขา ไว้ดังนี้

คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสอนสองคำ คือ ๑) ไตร ในภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงตาม ภาษาบาลีว่า ตติ แปลว่า สาม หรือ ๒) คำว่า สิกขา ภาษาบาลี ซึ่งตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศีกษา หมายถึงการศึกษา การปฏิบัติ และการอบรมตามความประพฤติให้บริสุทธิ์^๓

พระพุทธโฆษาจารย์ ได้อธิบายความหมายไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากอุปาย, กามธาตุ และภพทั้งปวง โดยมีเป้าหมายที่ การบรรลุ พระนิพพานอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช้การปรนเปรอตนด้วย กามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่แสดงออกทางกาย วาจา สมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่ กลุ่มมรุมจิต และปัญญาเป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิตสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยะ ผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีลได้แก่ พระโสดาบันและพระสกทาคามี, บริบูรณ์ด้วยสมาธิ ได้แก่ พระอนาคามีและ บริบูรณ์ด้วยปัญญา ได้แก่ พระอรหันต์ นอกจากนี้ องค์ธรรมทั้ง ๓ ยังเป็นเครื่องอุดหนุนให้บรรลุคุณวิเศษ อันหาได้ยากในบุคคลทั่วไป ดังมีวิชา ๓ เป็นต้น^๔

ก่องแก้ว เจริญอักษร ได้ให้ความหมาย ไตรสิกขาว่าข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจและปัญญา ในทางธรรม หมายถึง การฝึกอบรมพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าให้พัฒนา

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, . (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๗.

^๓พระอุปัชฌาย์, วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๔พระพุทธโฆษาจารย์, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

สูงสุดคือ เข้าถึงพระนิพพาน ซึ่งความหมายนี้เป็นความหมายตามแบบแผนที่พระพุทธองค์ทรงมุ่งสั่งสอนแก่พระภิกษุโดยตรงการฝึกอบรมหรือพัฒนาตน ตามหลักไตรสิกขาประกอบด้วย^๕

๑. ศีลสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมทางด้านความประพฤติกรรม
๒. จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมจิตให้เกิดสมาธิ
๓. ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง

สรุปว่า ไตรสิกขา หมายถึง การเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมทางกายวาจาใจและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีลที่เป็นฐานการพัฒนาเพื่อให้จิตบริบูรณ์ด้วยสมาธิ และต่อดด้วยปัญญาเพื่อให้บริบูรณ์ด้วยปัญญา เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามและถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมไปสู่จุดหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต

๒.๓ ความสำคัญของไตรสิกขา

เนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงจำแนกพุทธโอวาทที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑ ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมเพื่อกำจัดกิเลส ดังอนุพุทธสูตร กล่าวถึง หลักธรรมสี่ประการเพื่อถอนภวตัณหา คือ ภิกษุทั้งหลาย เราได้รู้แจ้งแทงตลอดอริยศีล เราได้รู้แจ้งแทงตลอด อริยสมาธิ เราได้รู้แจ้งแทงตลอดอริยปัญญา เราได้รู้แจ้งแทงตลอดอริยวิมุตติ เราถอนภวตัณหา ได้แล้ว ภวเนตติสันไปแล้ว บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก”^๖

๒ ไตรสิกขาเป็นหลักข้อปฏิบัติตามพระธรรมวินัยทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ดังวัชชีปัตตสูตร ได้กล่าวถึง แนวทางการปฏิบัติตามสิกขาบท โดยพระพุทธทรงตรัสว่า “หากปฏิบัติตามไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ ฟังศึกษาปฏิบัติไตรสิกขา คือ เธอศึกษาอริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา และ อริปัญญาสิกขา เมื่อนั้นเธอผู้ศึกษาอริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญาสิกขาอยู่ ก็จักละราคะ โทสะและโมหะได้ เพราะละราคะ โทสะ และโมหะได้ เธอจักไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศล จักไม่ประพฤตสิ่งทีเลวทรามอีก”^๗

๓ ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ดังปฐมสิกขาสูตร กล่าวถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามไตรสิกขาบริบูรณ์แล้วจะสามารถบรรลุขั้นใดขั้นหนึ่ง และย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง คือ ภิกษุผู้มีศีลประจำตัวและมีศีลมั่นคงในสิกขาบท สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย เพราะสังโยชน์ ๓ ประการสิ้นไป เธอจึงเป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จ สัมโพธิในวันข้างหน้า เพราะสังโยชน์ ๓ ประการสิ้นไป และเพราะราคะ โทสะ โมหะเบาบาง เธอจึงเป็น

^๕ ก่องแก้ว เจริญอักษร, **ความรู้เรื่องธรรมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๓๐.

^๖ ่อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^๗ ่อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐ – ๓๑๑.

สภาคามี มาสู่โลกนี้อีกเพียงครั้งเดียวก็จะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้, เพราะสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการสิ้นไป เธอจึงเป็นโอบปาติกะ ปริณิพพานในภพนั้น ไม่หวนกลับมาจากโลกนี้อีก เธอทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มี อาสวะเพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน^๘

๔. หลักไตรสิกขามีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากคัมภีร์พระไตรปิฎก จะได้ให้ความสำคัญกับหลักไตรสิกขา คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในภายหลัง คัมภีร์พระไตรปิฎกก็ได้ให้ความสำคัญกับหลักไตรสิกขานี้เป็นอย่างมาก เช่น คัมภีร์วิมุตติมรรค ที่แต่งขึ้น ในระหว่าง พ.ศ. ๖๐๙- ๖๕๓ โดยพระอุปติสสเถระ ชาวศรีลังกา คัมภีร์วิมุตติมรรคนี้ จัดอยู่ในประเภท ปกรณ์พิเศษที่นำเอาหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยายความ ได้ อย่างละเอียด และ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แต่งขึ้นประมาณ พ.ศ. ๙๕๖ โดยพระพุทธโฆษาจารย์ ท่านนี้เป็น ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ในพระพุทธนิกายเถรวาท คัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้จัดอยู่ในประเภทปกรณ์พิเศษ เช่น เดียวกัน กับคัมภีร์วิมุตติมรรคที่นำเอาหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยาย ความได้อย่างละเอียดและพิสดารเป็นอย่างมาก หลักไตรสิกขาในคัมภีร์วิมุตติมรรค และคัมภีร์วิสุทธิมรรค นี้ได้มีความสำคัญต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทใน ประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก^๙

๕. หลักไตรสิกขาเป็นหลักการฝึกหัดควบคุมอารมณ์กิริยาอาการ ดังตัวอย่างในคัมภีร์วิสุทธิมรรค กล่าวว่าการฝึกเจริญอานาปานสติ คือการกำหนดลมหายใจเข้าออก โดยขณะที่ฝึกนั้น สังวรคือ การควบคุมกิริยาอาการให้อยู่ในสภาวะที่ถนัดหรือเหมาะสมที่สุดแก่งานเป็นอธิศีลสิกขา การทำจิตใจให้ตั้ง มั่นแน่วแน่ เป็นอธิจิตตสิกขา การใช้ปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นเป็นไปอยู่ในเวลานั้น เป็นอธิปัญญาสิกขา^{๑๐}

สรุปความสำคัญของหลักไตรสิกขาได้ดังนี้ คือ ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมเพื่อกำจัดกิเลส เป็นหลัก ขอบปฏิบัติตามพระธรรมวินัยทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นหลักการฝึกหัดควบคุมอารมณ์กิริยาอาการ

๒.๔ ประเภทของไตรสิกขา

ประเภทหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยได้วางกรอบการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ (๑) อธิศีลสิกขา (๒) อธิจิตตสิกขา (๓) อธิปัญญาสิกขา โดยจะได้อธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

^๘ ๐.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒ - ๓๑๔.

^๙ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, พุทธธรรม ฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๔๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮด จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๕๕๔.

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ประเภทของหลักไตรสิกขา แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังพุทธพจน์ที่แสดงใน อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมสิกขัตตยสูตร ไว้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สิกขามีอยู่ ๓ ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา อธิศีลสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้มีศีลฯ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย นี่เรียกว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกามทั้งหลายฯ บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ เรียกว่า อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์ฯ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” นี่เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา”^{๑๑}

พุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นความหมายของหลักไตรสิกขาโดยรวมและในขณะเดียวกันก็ยังแสดงให้เห็นประเภทของหลักไตรสิกขาจากเนื้อหานี้ได้ด้วย ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑. อธิศีลสิกขา

อธิศีลสิกขา คือ ความประพฤติปฏิบัติตน ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ให้เรียบร้อย ไม่มีโทษ คือไม่ให้เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ให้ถึงความหมดจดแห่งศีล ชื่อว่า “สีสวีสุทธิ” อันเป็นไปเพื่อถึงความหมดแห่งจิต ชื่อว่า “จิตตวิสุทธิ” อันจะเป็นไปเพื่อปัญญาารู้แจ้ง เห็นแจ้ง ในสภาวะธรรมคือสังขาร และวิสังขารคือพระนิพพาน และพระอรียสัจ ๔ ตามที่เป็นจริง^{๑๒}

ก. ความหมาย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า ศีล หมายถึง ความประพฤติดี ทางกายและวาจา, การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับความควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ^{๑๓} ในหนังสือ “สยามสามไตร” ได้ให้ความหมายของศีล หมายถึง ความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุและทางสังคม อย่างเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทำร้ายเบียดเบียน และให้อื้อต่อการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา^{๑๔}

^{๑๑} อด.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๙๐/๓๑๘-๓๑๙.

^{๑๒} พระเทพญาณมงคล และคณะ, คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา, (นครปฐม: เพชรเกษม พร้นตั้งกรุ๊ป), ๒๕๕๘, หน้า ๓.

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙๑.

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), สยามสามไตร, พิมพ์ครั้งที่ ๓๖, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๗๗.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ให้ความหมายคำว่า ศิลไว้ว่า ศิลแปลว่า “ปกติ” คือสิ่งหรือกติกาที่บุคคลจะต้องระหว่างรักษาตามเพศและฐานะ ศิลมีหลายระดับคือ ศิล ๕ ศิล ๘ ศิล ๑๐ และ ศิล ๒๒๗ และในบรรดาศิลชนิดเดียว ก็ยังจัดแยกออกเป็นระดับธรรมดา ศิลระดับกลาง (มัชฌิมศิลป) และศิลปะอย่างสูงสุด (อภิศิล)^{๑๕}

สำลี รักสุทธี ได้สรุปความหมายของศิลปว่า ศิลคือสิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติสิ่งไม่ควรงดเว้น ควรละเว้นไม่ปฏิบัติ ศิลแปลว่าหนักแน่น ไม่หวั่นไหว มั่นคง คือไม่หวั่นไหวต่อกิเลส ซึ่งรากศัพท์มาจาก “ศิลป” แปลว่า “หิน” ศิลแปลว่า เบาลบย โลง ว่าง เนื่องจากศิลปทำให้สง่างาม มีความกล้าหาญ ขาญชัย ศิลแปลว่า ความเรียบร้อย ระเบียบ สงบ คือผลของศิลปทำให้คนมีความเรียบร้อยดูงามสง่า ไม่มีปัญหา โดยสรุปคือศิลปคือข้อห้าม^{๑๖}

อภินววัฒน์ โพธิ์สถาน ได้กล่าวว่าศิลป เป็นคำสันสกฤต ตรงกับคำบาลีว่า สิล ซึ่งมีความหมายหลายประการ ดังนี้

๑. ศิล หมายถึง “ปกติ” คือปกติแห่งกายและวาจาของบุคคล ซึ่งโดยปกติหรือในภาวะปกติแล้วจะสงบ เย็น ไม่รุกราน เบียดเบียน ทำร้ายใคร ๆ ทางกายและวาจา แต่เมื่อสูญเสียปกติ คือไม่มีศิลก็จะแสดงอาการไม่สงบ เย็น เบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น ทางกายและวาจา ด้วยอำนาจของจิตใจภายในที่ถูกทำให้ผิดปกติไป เพราะอำนาจแห่งโลภะ โทสะ และโมหะ ดังนั้น โดยทั่วไปศิลปจึงแปลกันว่า “ปกติ”

๒. ศิล หมายถึง “เจตนาจิตตั้งใจงดเว้น” เป็นการตั้งใจยกเว้นจากการทำชั่วต่าง ๆ โดยมีจุดเริ่มต้นแรกคือการคิดตั้งใจจะงดเว้นทำความชั่ว โดยภายในจิตใจเต็มไปด้วยหลักธรรมสองประการคือ “hiri” ความละอายแก่ใจ และ “otthappa” ความเกรงกลัวต่อผลบาป

๓. ศิล หมายถึง “การสำรวมระวัง” คือการสำรวมระวัง งดเว้น ไม่ล่วงละเมิด ๕ อย่าง คือ ๑) สำรวมระวังในสิกขาบท ๒) สำรวมอินทรีย์ ๓) ญาณสังวร คือ สำรวมระวังด้วยปัญญา ๔) ขันติสังวรคืออดทนต่อเวทนา และความอยากใคร่ต่าง ๆ ๕) วิริยสังวร คือพยายามขับไล่อกุศลธรรมทั้งหลายให้สิ้นจากขันธสันดาน และเพียรเจริญกุศลให้งอกงาม พร้อมทั้งพยายามเลี้ยงชีวิตด้วยชอบ

๔. ศิล หมายถึง “การไม่ล่วงละเมิดข้อบัญญัติห้ามทั้งกายและวาจาของผู้รับศิลป” (อวิติกมมะ) คือไม่ล่วงละเมิดสิกขาบท ข้อห้าม ระเบียบ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ

^{๑๕} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, *วิธีสร้างบุญบารมี*, (กรุงเทพมหานคร: รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลใน การพระศพ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕.

^{๑๖} สำลี รักสุทธี, *ศิลป สุตยอตวินัยของศาสนาพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐ – ๑๑.

ข. ระดับของศีล

ศีลแบ่งเป็นหลายระดับดังนี้

๑. ศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสาธุชนทั่วไป เพื่อการฝึกหัดฝึกฝนกายและวาจาให้เรียบร้อย เรียกอีกว่า “นิจศีล” หรือ “ปกติศีล”

๒. ศีล ๘ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฆราวาสผู้ต้องการฝึกหัดฝึกฝนกายและวาจาให้เรียบร้อยยิ่งขึ้นไป ในบางโอกาส หรือสำหรับฆราวาสที่มีศรัทธาบางคนจะรักษาเป็นประจำก็ได้ เรียกอีกอย่างว่า “คหฺภูศีล”

๓. ศีล ๑๐ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสามเณรและสามเณรี เพื่อการฝึกฝนกายวาจาให้เรียบร้อยยิ่งขึ้นไป เรียกอีกอย่างว่า “อนุปสัมบันศีล”

๔. ศีล ๒๒๗ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกหัดฝึกฝนกายและวาจาสำหรับพระภิกษุทั้งหลาย เรียกอีกอย่างว่า “ภิกษุศีล”

๕. ศีล ๓๑๑ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกหัดฝึกฝนกายและวาจาสำหรับพระภิกษุณีทั้งหลาย เรียกอีกอย่างว่า “ภิกษุณีศีล” ^{๑๗}

ค. อานิสงส์ของศีล

ศีลโดยลักษณะเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งคือคุณธรรมที่ควบคุมความประพฤติให้เรียบร้อยเป็นที่ตั้งแห่งคุณธรรมทั้งหลาย เมื่อต้องการสร้างคุณธรรมต่าง ๆ ต้องเป็นผู้มีศีล เพื่อชักนำผู้ที่ประพฤติสู่ความเจริญในการปฏิบัติธรรมขั้นสูง ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดคุณธรรมความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สวรรค์เป็นเครื่องกันความทุจริต ทำให้จิตใจให้ร่าเริง เป็นที่ยังลงมหาสมุทร คือ นิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” ^{๑๘}

อังกุตตรนิกาย ฉกกนิบาต ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของศีล ^{๑๙} ดังนี้

๑. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ

๒. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล

๓. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นชาติตยบริษัทก็ตามพราหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมแก่กล้า ไม่เก้อเขินเข้าไป

๔. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย

๕. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

^{๑๗} อภิญาวัฒน์ โพธิ์สาน, พุทธศาสนแนวปฏิบัติเพื่อชีวิต, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๒ – ๒๑๔.

^{๑๘} ชู.เถร. (ไทย). ๒๖/๓๗๘/๓๓๒.

^{๑๙} อัง.ฉก.ก. (ไทย). ๑๔/๒๑๓/๓๕๖.

อีกหนึ่งอย่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบ อานิสงส์ของศีล ใน วิมุตติมรรค ได้กล่าวว่า ศีลมี อวิปปกัสนารเป็น อานิสงส์ สมดังพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระอานนท์ “ศีลที่เป็นกุศลมี อวิปปกัสนาร เป็นประโยชน์และเป็นอานิสงส์”

อนึ่ง ศีลเรียกว่า ปิตี ศีลเป็นวรรณะสูงสุด เป็นอริยทรัพย์ ศีลเป็นภูมิของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการอาบน้ำโดยไม่ต้องน้ำ เป็นการอบด้วยเครื่องหอม เป็นเงาที่ติดตามตน เป็นเครื่องประดับศรัทธาที่คนต้องสวม เป็นวรรณะที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นกฎคุมความประพฤติทั้งปวง เป็นที่ตั้งแห่งบุญ เป็นเนืองนาบุญของ ทานบรืจาค เป็นพื้นที่เพาะความเป็นสหายของพระอริยะ

ผู้มีศีลจะเป็นผู้คงที่ในความดีทั้งปวง เขาจะเป็นผู้ทำอธิฐานอันบริสุทธิ์ให้สำเร็จเขาจะตายอย่างมีสติ เมื่อได้รับวิภักขณวิมุตติ เขาจะประสบความสุข อานิสงส์ของศีลมีมากมายอย่างนี้^{๒๐}

สรุปได้ว่า อธิศีลสิกขาหรือศีล เป็นการศึกษาที่ฝึกฝนด้านการสัมพันธ์ติดต่อกับปฏิบัติจัดการกับ สิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและสังคม ทั้งด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา หรือเรียกว่า การมีวิถีชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียน เป็นการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลแก่สังคมและโลก ศีล จึงหมายถึง การรักษากาย และวาจาให้ มีระเบียบเรียบร้อย ให้ตั้งอยู่ในความดีหนักแน่น มั่นคง สงบ เย็น ปกติ โดยมีความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกับ สิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุและทางสังคม

๒.๔.๒. อธิจิตตสิกขา

อธิจิตตสิกขา คือ การศึกษาวิธีการอบรมจิตให้สงบ หยุด นิ่ง เป็นสมาธิ แนบแน่น มั่นคง ได้แก่ สมถกัมมัฏฐาน หรือ สมถภาวนา นั้นเอง เพราะมีความหมายอย่างเดียวกันกัน คือการทำจิตให้สงบตั้งมั่น

ก. ความหมาย

คำว่า สมถะ แปลว่า การทำให้สงบระงับ หรือ ธรรมเป็นเครื่องทำจิตใจให้สงบระงับ คือ ธรรมที่ทำให้จิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์

คำว่า กัมมัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำงานทางจิตใจ หมายถึง อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่ง การงานของใจ หรืออุบายวิธีอบรมจิตใจให้สงบเป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคง

คำว่า ภาวนา แปลว่า ทำให้เกิดขึ้น ให้เจริญขึ้น หมายถึง การบำเพ็ญ การอบรม จิตใจให้เกิด เป็นความสงบ ให้หยุดนิ่ง เป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคง^{๒๑}

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกได้กล่าว โดยผู้วิจัยสรุปย่อเนื้อหาเอาไว้ดังนี้

^{๒๐} พระอุบาสกเถระ ญาณ , วิมุตติมรรค, แปลโดย พระราชธรรมมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม บริษัทเคสดีไทย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๙.

^{๒๑} พระเทพญาณมงคล และคณะ, คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา, (นครปฐม: เพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรุ๊ป), ๒๕๕๘, หน้า ๘๑.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกนี้ ฯลฯ คือบุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ได้ความสงบใจในภายใน แต่ไม่ได้อธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา จึงหาวิธีแก้บุคคลนั้นให้ควรตั้งอยู่ในความสงบใจในภายในแล้วทำการความเพียรในอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนาต่อไป บุคคลนั้น ก็ย่อมจะได้ทั้งความสงบใจในภายใน ทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา ๑ บางคนได้อธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา แต่ไม่ได้ความสงบใจในภายในพวก แก่บุคคลนั้นตามที่ตนเห็นตามที่ตนรู้ว่า สังขารทั้งหลายพึงเห็นอย่างนี้ พึงกำหนดเอาอย่างนี้พึงเห็นแจ้งอย่างนี้ ต่อไปบุคคลนั้น ก็ย่อมจะได้ทั้งความสงบใจในภายใน ทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา ๑ บางคนไม่ได้ทั้งความสงบใจในภายใน ทั้งไม่ได้อธิปัญญาและธรรมวิปัสสนาพวก แก่บุคคลนั้นตามที่ตนเห็นตามที่ตนรู้ว่า จิตพึงดำรงไว้อย่างนี้ พึงน้อมไปอย่างนี้พึงทำให้เป็นอารมณ์เดียวอย่างนี้ พึงทำให้เป็นสมาธิอย่างนี้ ต่อไป บุคคลนั้นก็ย่อมจะได้ทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา ทั้งความสงบใจในภายใน ๑ บางคนได้ทั้งความสงบใจในภายใน ทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนาพวก บุคคลนั้นตามที่ตนเห็นตามที่ตนรู้ว่า จิตพึงดำรงไว้อย่างนี้ พึงน้อมไปอย่างนี้ พึงทำให้เป็นอารมณ์เดียวอย่างนี้ พึงทำให้เป็นสมาธิอย่างนี้ สังขารทั้งหลายพึงเห็นอย่างนี้ พึงกำหนดอย่างนี้ พึงเห็นแจ้งอย่างนี้ ต่อไปบุคคลนั้น ก็ย่อมจะได้ความสงบใจภายในทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนา ๑ ภิกษุทั้งหลาย นี้แล บุคคล ๔ จำพวก มีปรากฏอยู่ในโลก บุคคลใดที่ได้ทั้งความสงบใจภายใน ทั้งอธิปัญญาและธรรมวิปัสสนาบุคคลนั้นควรตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้ง ๒ นั้น แล้วทำการประกอบความเพียรเพื่อความสิ้นอาสวะยิ่งขึ้นไป^{๒๒}

ข. ระดับของสมาธิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๒๓} ได้แบ่งสมาธิ เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ขณิกสมาธิ สมาธิชั่วขณะ เป็นสมาธิขั้นต้น ซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี และจะใช้เป็นจุดตั้งต้นในการเจริญวิปัสสนา

๒. อุปจารสมาธิ สมาธิจวนจะแน่วแน่ เป็นสมาธิขั้นระงับนิวรณ์ได้ ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะแห่ง ฌาน หรือสมาธิในบุพภาค แห่งอัปนาสมาธิ

๓. อัปนาสมาธิสมาธิแน่วแน่หรือสมาธิแนบสนิท เป็นสมาธิระดับสูงสุด ซึ่งมีในฌานทั้งหลาย ถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ

สมาธิ ๓ ระดับ คือความตั้งมั่นแห่งจิต หมายถึง สมาธิในวิปัสสนา หรือตัววิปัสสนา นิ่งเอง ซึ่งแยกประเภทตามลักษณะการกำหนดพิจารณาไตรลักษณ์ ข้อที่ให้สำเร็จความหลุดพ้น และแบ่งเป็นอีก ๓ ประเภท ได้แก่

^{๒๒} อัง จตุกก. (ไทย) ๒๑/๙๒/๑๒๐ - ๑๒๒.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, หน้า ๓๙๗.

๑. สุนยตสมาธิ (สมาธิอันพิจารณาเห็นความว่าง) ได้แก่ วิปัสสนาที่ให้ถึงความหลุดพ้นด้วยกำหนดอนัตตลักษณะ

๒. อนิมิตตสมาธิ (สมาธิอันพิจารณาธรรมไม่มีนิมิต) ได้แก่ วิปัสสนาที่ให้ถึงความหลุดพ้นด้วยกำหนดอนิจจลักษณะ

๓. อัปปณิหิตสมาธิ (สมาธิอันพิจารณาธรรมไม่มีความตั้งปรารภณา) ได้แก่ วิปัสสนาที่ให้ถึงความหลุดพ้นด้วยกำหนดทุกขลักษณะ^{๒๔}

ค. ศัตรูของการเจริญสมาธิ

อกุศลธรรมที่เป็นเครื่องกั้นหรือขัดขวางจิตไม่ให้บรรลุถึงความดี มี ๕ ประการ คือ นิวรณ์ ได้แก่

๑. กามฉันทะ คือ ความยินดี พอใจ เพลิดเพลินในกามคุณอารมณ์ ได้แก่ ความยินดี พอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณวัตถุ (สิ่งสัมผัสทางกาย) อันนำยินดี น่ารักใคร่พอใจ รวมทั้งความคิดอันเกี่ยวเนื่องด้วยรูป เสียง กลิ่น รส โสภณภูมิตานั้น (คำว่ากามในทางธรรมนั้น ไม่ได้หมายถึงเรื่องเพศเท่านั้น)

๒. พยาบาท คือ ความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ขัดเคืองใจ

๓. ถีนมิทธะ แยกเป็นถีนะ คือ ความหดหู่ท้อถอย และมิทธะ คือ ความง่วงเหงาหาวนอน ถีนะและมิทธะนั้นมีอาการแสดงออกที่คล้ายกันมาก คือทำให้เกิดอาการเซื่องซึมเหมือนกัน แต่มีสาเหตุที่ต่างกันคือ ถีนะเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง เกิดจากการปรุงแต่งของจิต ทำให้เกิดความย่อท้อ เบื่อหน่าย ไม่มีกำลังที่จะทำความเพียรต่อไป ส่วนมิทธะนั้นเกิดจากความเมื่อยล้าอ่อนเพลียของร่างกาย หรือจิตใจจริง ๆ เนื่องจากตรากตรำมาก หรือขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ หรือการรับประทานอาหารที่มากเกินไป มิทธะนี้ไม่จัดเป็นกิเลส (พระอรหันต์ไม่มีถีนะแล้ว แต่ยังมีมิทธะได้เป็นบางครั้ง)

๔. อุทธัจจกุกกุกจะ แยกเป็นอุทธัจจะคือความฟุ้งซ่านของจิต และกุกกุกจะคือความรำคาญใจ อุทธัจจะนั้นคือการที่จิตไม่สามารถยึดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เป็นเวลานาน จึงเกิดอาการฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไปเรื่องนั้นที่ เรื่องนี้ที่ ส่วนกุกกุกจะนั้นเกิดจากความกังวลใจ หรือไม่สบายใจถึงอกุศลที่ได้ทำไปแล้วในอดีต ว่าไม่น่าทำไปอย่างนั้นเลย หรือบุญกุศลต่าง ๆ ที่ควรทำแต่ยังไม่ได้ทำ ว่าน่าจะได้ทำอย่างนั้นอย่างนี้

๕. วิจิกิฉา คือ ความลังเลสงสัย ไม่แน่ใจ หรือไม่ปักใจเชื่อว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด หรือควรทำแบบไหนดี จิตจึงไม่อาจมุ่งมั่นในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งได้อย่างเต็มที่ สมาธิจึงไม่เกิดขึ้น

นิวรณ์ทั้ง ๕ ตัวนี้ มีเฉพาะอุทธัจจะเท่านั้นที่เกิดขึ้นตัวเดียวได้ ส่วนนิวรณ์ตัวอื่น ๆ นอกนั้นเมื่อเกิดจะเกิดขึ้นร่วมกับอุทธัจจะเสมอ^{๒๕}

ง. คุณค่าของอิทธิจิตตสิกขา

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙๗-๓๙๘.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗.

การเจริญสมถภาวนา อบรมจิตใจให้หยุดนิ่ง เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง จนปรากฏองค์คุณ คือ องค์ฌานเป็นจิต ตั้งแต่ ปฐมฌาน ขึ้นไป ถึงทุติยฌาน ตติยฌาน และ จตุตถฌาน อันเป็นธรรมเครื่องกำจัด กิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา ทำให้จิตใจผ่องใสควรแก่งาน คือการเจริญวิชชา ธรรมเครื่องดับอวิชชามูล รากฝ่ายเกิดทุกข์ทั้งปวง และการเจริญปัญญาจากการเห็นแจ้ง รู้แจ้งในพระสัจธรรมตามที่เป็นจริง นี่ชื่อว่า สัมมาสมาธิ หนึ่งในอริยมรรคมีองค์ ๘^{๒๖}

สรุปได้ว่า อธิจิตศึกษา หรือ สมาธิ เป็นการศึกษาที่ฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความสามารถของจิตเป็นการฝึกความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน ความมีสติ มีสมาธิ ด้านความสุข เป็นความปีติอิ่มใจ สดชื่นผ่องใส เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา คุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพของจิต

๒.๔.๓. อธิปัญญาศึกษา

อธิปัญญาศึกษา คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ใน อธิศีลศึกษา อธิจิตตศึกษา ในการดำรงตนให้ ห่างไกลจากบาปธรรมทั้งปวง ประกอบด้วยความเพียร และปัญญารักษาตนดีแล้ว พึงอบรมตนให้ยิ่งขึ้นไป จึงเรียกว่า อธิปัญญาศึกษา

ก. ความหมายของปัญญา

คัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น กล่าวถึงเรื่องของปัญญาไว้มากมายความหมาย ของปัญญาในพระไตรปิฎก ที่พระพุทธองค์ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ปัญญา คือ ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกเฟ้น ความสอดส่องธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ถล ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญ ปัญญาจุจแผ่นดิน ปัญญาเครื่อง ทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ปัญญาเครื่องเห็นแจ้ง ความรู้ดี ปัญญาจุจปฏัก ปัญญา ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ ปัญญาจุจศีลตรา ปัญญาจุจปราสาท ความสว่างคือปัญญา แสงสว่างคือปัญญา ปัญญาจุจดวงประทีป ปัญญาจุจดวงแก้ว ความไม่หลงมกมาย ความเลือกเฟ้นธรรม สัมมาทัญญู นี้ชื่อว่า ปัญญา^{๒๗} นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกแทนปัญญา และมีความหมายในลักษณะเดียวกันกับความหมาย ข้างต้น ได้แก่ อธิ ปัญญาเครื่องทรงจำ^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายให้เห็นถึงความหมาย

^{๒๖} พระเทพญาณมงคล และคณะ, คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา, (นครปฐม: เพชรเกษม พรีนติ้ง กรุ๊ป), ๒๕๕๘, หน้า ๘๖.

^{๒๗} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๒๑/๙๒.

^{๒๘} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๕๔.

ของปัญญาว่า “ความรู้ทั่ว, ปรินิพพานรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจงจัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขาร มองเห็นตามเป็นจริง”^{๒๙}

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงความหมายของปัญญาไว้ว่า ปัญญาที่พึงเจริญ พึงยังประโยชน์ให้สำเร็จ คือวิปัสสนาญาณอันสัมปยุตด้วยกุศลจิตเป็นปัญญา

ที่ชื่อว่าปัญญาเพราะอรรถว่ารู้ชัด คือความรู้โดยประการต่าง ๆ พิเศษยิ่งกว่าอาการ คือ ความหมายรู้ และความรู้แจ้งจริง แม้เมื่อสัญญา วิญญาณ และปัญญา จะเป็นความรู้ด้วยกัน แต่สัญญา เป็นสักแต่ความหมายรู้อารมณ์ เช่น รู้จักว่า สีเขียว สีเหลือง เป็นต้นเท่านั้น แต่ไม่อาจให้ถึงความแทงตลอดซึ่งลักษณะ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาได้ วิญญาณย่อมรู้อารมณ์ว่า สีเขียว สีเหลือง เป็นต้นด้วย และย่อมให้ถึงความแทงตลอดซึ่งลักษณะได้ด้วย แต่ไม่อาจจะให้ก้าวหน้าไปถึงความปรากฏแห่งมรรคได้ ส่วนปัญญาย่อมรู้อารมณ์และให้ถึงความแทงตลอดซึ่งลักษณะด้วยอำนาจแห่งนัยดังกล่าวแล้ว ทั้งให้ ก้าวหน้าไปถึงความปรากฏแห่งมรรคด้วย^{๓๐}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายอธิจิตตสิกขาว่า เป็นการศึกษาปัญญา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมพัฒนาปัญญาอย่างสูงเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง อันจะทำให้จิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระ ปราศจากกิเลสและความทุกข์ นอกจากนี้ท่านได้ให้ความหมายใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่าเป็นข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง อย่างสูง^{๓๑}

ข. การเกิดของปัญญา

ปัญญา ทำให้เกิดได้ ๓ วิธี คือ

โดยการสดับตรับฟัง การศึกษาเล่าเรียน (สุตมยปัญญา)

โดยการคิดค้น การตรikirตรอง (จินตามยปัญญา)

โดยการอบรมจิต การเจริญภาวนา (ภาวนามยปัญญา)

^{๒๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๑.

^{๓๐} พระพุทธโฆสเถระ, วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์พริ้นติ้ง, ๒๕๕๖), หน้า ๗๓๑ – ๗๓๒.

^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, หน้า ๔๗๘.

ปัญญา ที่เป็นระดับ อธิปัญญา คือปัญญาอย่างสูง จัดเป็นสิกขาข้อหนึ่งใน สิกขา ๓ หรือ ไตรสิกขา คือ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา^{๓๒}

ค. ประโยชน์ของปัญญา

การเข้าใจถึงเรื่องปัญญาเพื่อประโยชน์สุขที่ตามองเห็นหรือประโยชน์สุขในปัจจุบันควรทำความเข้าใจว่าประโยชน์สุขที่ตามองเห็นนั้นหมายถึงประโยชน์สุขในระดับต้นตามหลักความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นเรื่องของวัตถุหรือด้านรูปธรรมที่ประกอบไปด้วย (๑) การมีสุขภาพที่ดีร่างกายที่แข็งแรง และสมบูรณ์ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยสุขสบายใช้การได้ดี (๒) การมีทรัพย์สินเงินทอง การงานดำรงชีพด้วยอาชีพด้วยสุจริตเป็นฐานสามารถพึ่งตนเอง จัดหาใช้จ่ายและเก็บออม (๓) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์สถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับมีกัลยาณมิตร (๔) การมีครอบครัวที่สมบูรณ์และเป็นสุข (กรณี คลุหส์ถ)^{๓๓}

ประโยชน์ปัญญาระดับที่สองจึงมีความจำเป็น การพัฒนาปัญญาเพื่อให้ได้ประโยชน์ในขั้นนี้เป็นเรื่องของจิตใจที่ลึกซึ้งลงไป เรียกว่า ประโยชน์ที่เลยจากตามองเห็น (ด้านนามธรรม) หรือเลยไปข้างหน้าเห็นเป็นรูปธรรมต่อหน้าต่อตา เรียกว่า สัมปรายิกถะ เช่น ความมีชีวิตที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ การที่เราได้ช่วยเหลือผู้อื่น ได้ทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์เมื่อใดที่นึกถึงขึ้นมา ว่าได้ทำชีวิตให้มีคุณค่าได้ใช้ชีวิต อย่างมีประโยชน์ จะทำให้ภูมิใจและมีความสุขอีกแบบหนึ่ง^{๓๔}

สรุปได้ว่า อธิปัญญาสิกขาหรือปัญญา เป็นการศึกษาที่พัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผลความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิดพิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตรตรอง การรู้ความจริงที่จะนำความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องถูกวิธี

จากกล่าวข้างต้นมา ในไตรสิกขา ได้แสดงความหมายให้เห็นโดยรวมแล้ว และในขณะเดียวกันได้แสดงบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาด้วย จึงสามารถนำเสนอตารางบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาให้เห็นชัดขึ้น ได้ดังนี้

^{๓๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, (กรุงเทพฯ : สำเนา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕๔.

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ชีวิตที่สมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมังทอง, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๓๔} นางเอี่ยมอร ชลวร, “การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๐.

บทบาทหน้าที่ของไตรสิกขา		
อริศีลสิกขา (ศีล)	อริจิตตสิกขา (สมาธิ)	อริปัญญาสิกขา (ปัญญา)
มีหน้าที่ ผูกอบรมการจัดการในระเบียบวินัย ด้านทางกาย วาจา ให้การเคารพภักดี .ในสังคม เพื่อให้เกิดความสงบ ร่มเย็น เป็นระเบียบปกติเรียบร้อย ทั้งทางด้านวัตถุและทางสังคม	มีหน้าที่ อบรมจิต ให้สงบ นิ่ง เป็นสมาธิ มีคุณภาพในจิต มีความสามารถจิตที่เข้มแข็ง ที่มี ความเพียรพยายาม อดทนในการพิจารณาอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว เพื่อเกิดสติปัญญา	มีหน้าที่ การรับความรู้ ชั่ว ดี รู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง กับสิ่งควรและไม่ควร ให้ได้อย่างถูกต้อง

ตารางแผนภูมิที่ ๒.๑ ตารางแสดงบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขา

ทั้งนี้ ประเภทของไตรสิกขาที่ปรากฏเนื้อหาในมรรคมืองค์ ๘ ที่หลักธรรมของมรรคมีความละเอียดให้เข้าใจในหลักไตรสิกขา คือ ๑) อริศีลสิกขา ๒) อริจิตตสิกขา ๓) อริปัญญาสิกขา มากขึ้น จึงมีการจัดแสดงผังประเภทย่อยหลักไตรสิกขา ๓ และบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาโดยนำเนื้อหาธรรมมืองค์ ๘ ให้ชัดเจนมากขึ้นดังนี้

บทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาโดยนำเนื้อหาธรรมมืองค์ ๘		
๑. อริศีลสิกขา	๒. อริจิตตสิกขา	๓. อริปัญญาสิกขา
หน้าที่ของสัมมาวาจา คือ งดการพูดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ หน้าที่ของสัมมากัมมันตะ คือ ละเว้นจากการฆ่า โจรกรรม และการประพฤติดีในกาม หน้าที่ของสัมมาอาชีวะ คือการดำรงชีพถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น	หน้าที่ของสัมมาวายามะ คือ ความพากเพียรถูกต้อง เป็นส่วน ของใจที่บากบั่นในอันที่จะก้าวหน้า ไม่ถอยหลังจากทางดำเนินชีวิต หน้าที่ของสัมมาสติ คือ การระลึกประจําใจถูกต้อง ระลึกแต่ในสิ่งที่เกื้อหนุนแก้ปัญญา หน้าที่ของ สัมมาสมาธิ คือ อบรมจิต ให้สงบ นิ่ง เป็นสมาธิ มีคุณภาพในจิต	หน้าที่ของสัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจถูกต้อง ย่อมต้องการใช้ในกิจการทั่วไปทุกประเภททั้งทางโลกและทางธรรม หน้าที่ของสัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดในการออกจากกาม ความไม่พยายาบาท และการไม่เบียดเบียน

ตารางแผนภูมิที่ ๒.๒ ตารางแสดงบทบาทหน้าที่ของไตรสิกขาโดยนำเนื้อหาธรรมมืองค์ ๘

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของไตรสิกขานั้นได้ แบ่งออก ๓ อย่าง ได้แก่ ๑) อริศีลสิกขา คือ การศึกษาพัฒนาในด้านความประพฤติให้มีระเบียบวินัย และให้มีอาชีพสุจริตทางกาย วาจา เพื่อไม่ให้ล่วงละเมิด ทำบาปชั่วร้ายออกมาถึงกายวาจา ๒) อริจิตตสิกขา คือ การศึกษาทางจิตใจ

ให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด เพื่อละกิเลสอย่างกลาง ที่เรารู้อยู่ในจิตใจ ๓) อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกศึกษาทางปัญญาอย่างสูง เพื่อละกิเลสอย่างละเอียด ทำให้รู้แจ้งเห็นจริงจนสามารถชำระจิตให้หลุดพ้นทุกข์ เป็นอิสระ

๒.๕ กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการการศึกษาตามไตรสิกขา มีความสำคัญในการศึกษา คือ การสร้างปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ เพื่อเป็นจุดเริ่มแรกในระบบการศึกษาตามแบบพระพุทธศาสนา เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาก็สามารถดำเนินการศึกษาได้ เพื่อเข้าใจให้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เรียงตามลำดับประเด็นการศึกษา ดังนี้

๒.๕.๑ ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ เป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรคในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรม หรือพูดตามแนวไตรสิกขาว่า เป็นขั้นเริ่มแรกในระบบการศึกษาแบบพุทธ และเป็นการนำหลักธรรมเพื่อพัฒนาให้บริสุทธิ์ แจ่มชัด เป็นอิสระมากขึ้นตามลำดับ จนเป็นการสำเร็จ

ดังนั้น การสร้างเสริมสัมมาทิฐิ จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง พุทธพจน์แสดงหลักการสร้างเสริมสัมมาทิฐิ ไว้ดังนี้

ปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ มี ๒ อย่าง คือ ปรัตโฆสะ และ โยนิโสมนสิการ^{๓๔}

๑. ปรัตโฆสะ คือ “เสียงจากผู้อื่น” หรือการกระตุ้น ชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร คำชี้แจง อธิบาย การได้เรียนรู้จากผู้อื่น ในที่นี้หมายเอาเฉพาะส่วนที่ดีงามถูกต้อง ซึ่งเป็นคำแนะนำจากบุคคลที่กัลยาณมิตร

การสร้างเสริมสัมมาทิฐิ ของ **หลักปรัตโฆสะ** ก็คือ วิธีการที่เริ่มต้นด้วยศรัทธา และอาศัยศรัทธาเป็นสำคัญ เมื่อนำมาใช้ปฏิบัติในระบบการศึกษามรรค จึงต้องพิจารณาที่จะให้ได้รับการแนะนำ ชักจูงสั่งสอนอบรมที่ได้ผลดีที่สุดในระบบการศึกษามรรค จึงจำกัดให้ได้ ปรัตโฆสะ มีหน้าที่มุ่งหมายด้วยหลักที่เรียกว่า กัลยาณมิตตตา คือ ความมีกัลยาณมิตร

คำว่า “กัลยาณมิตร” แปลความหมายคำ “กัลยาณ” ว่า หมายถึง งาม, ดี และ “มิตร” หมายถึง เพื่อนรักใคร่ที่สนิทสนมคุ้นเคย ดังนั้น กัลยาณมิตร จึงมีความหมายว่า เพื่อนที่ดี, เพื่อนที่งาม หรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี, เพื่อนรักใคร่คุ้นเคยที่งาม

^{๓๔} อก.ทุก.(ไทย) ๒๐/๓๗๑/๑๑๐, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๗/๕๓๙.

กัลยาณมิตร มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีตามความหมายทั่วไปเท่านั้น แต่เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี เพื่อยังประโยชน์ให้ถึงพร้อมทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้สั่งสอนแนะนำ ชักนำไปในหนทางที่ถูกต้องดีงาม^{๓๖}

ดังนั้น อาจสรุปความได้ว่า การคบมิตร ควรคบผู้มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เพื่อเป็นการชี้แนะในการปฏิบัติและพัฒนาตนในทางที่ดี เพื่อจะไม่หลงทำผิดอีกต่อไป

๒. โยนิโสมนสิการ คือ “การทำในใจโดยแยบคาย” การพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า การใช้ความคิดสืบสาวตลอดสาย การคิดอย่างมีระเบียบ การรู้จักคิดพิจารณาสิ่งที่ทั้งหลาย การคิดแยกแยะ หรือปัญหา ออกดูตามสภาวะของสิ่งนั้น ๆ โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับ

โยนิโสมนสิการ เป็นแกนหรือองค์ประกอบหลักของการพัฒนาปัญญา ซึ่งจะต้องพิจารณาว่า ควรใช้ความคิดให้ถูกต้อง

เมื่อนำ ปรัโธสะกับโยนิโสมนสิการ มาประกอบกัน นับว่า กัลยาณมิตรตาที่ดี หรือปรัโธสะที่ดี เป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา สื่อมวลชนและ วัฒนธรรม เป็นต้น ส่วนโยนิโสมนสิการ เป็นองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิดหรือคิดเป็น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กระบวนการศึกษาภายในตัวบุคคล จะเริ่มต้นและดำเนินไปได้ ต้องอาศัยการติดต่อกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดัน เรียนรู้จากแหล่งความรู้ความคิดที่ถูกต้องแล้วก็จะเกิด สัมมาทิฐิ นำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง

ส่วนการมีมิจฉาทิฐิในไตรสิกขาตามหลักพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในคัมภีร์สุตตว่า ด้วยภิกษุที่ไม่มีไตรสิกขาเปรียบเหมือนลาในฝูงโค

ภิกษุทั้งหลาย ลาติดตามฝูงโคไปข้างหลังร้องว่า “แม้ตัวเราก็คือโค แม้ตัวเราก็คือโค” แต่มันไม่มีสีเหมือนโค ไม่มีเสียงเหมือนโค ไม่มีรอยเท้าเหมือนโคมันเพียงแต่ติดตามไปข้างหลังเท่านั้น ร้องว่า “แม้ตัวเราก็คือโค แม้ตัวเราก็คือโค” แม้ฉนั้นใด ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ก็ฉนั้นเหมือนกัน ติดตามไปข้างหลังหมู่ภิกษุ ประกาศตนว่า “แม้เราก็คือภิกษุ แม้เราก็คือภิกษุ” แต่เธอไม่มีความพอใจใน การสมาทานอธิศีลสิกขาเหมือนภิกษุอื่น ไม่มีความพอใจในการสมาทาน อธิจิตตสิกขาเหมือนภิกษุอื่น ไม่มีความพอใจในการสมาทาน อธิปัญญาสิกขาเหมือนภิกษุอื่น ภิกษุนั้นเพียงแต่ติดตามไปข้างหลังหมู่ภิกษุ ประกาศตนว่า “แม้เราก็คือภิกษุ แม้เราก็คือภิกษุ” เท่านั้น^{๓๗}

^{๓๖} วจ.สตตก. (ไทย). ๒๓/๓๔/๓๓.

^{๓๗} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๐๙.

๒.๕.๒ กระบวนการของการศึกษา

แกนกลางแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฐิ เมื่อมีสัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นฐานแล้ว กระบวนการแห่งการศึกษาก็ดำเนินได้ แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่^{๓๘} คือ

๑. กระบวนการศึกษาตามหลักของศีล งานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยถือว่าศีล หรือ วินัย มีเนื้อหาอย่างเดียวกัน เมื่อจะกล่าวเฉพาะความหมายของวินัย ท่านให้ความหมายไว้ ๒ อย่าง คือ ๑) การฝึกให้มีความประพฤติและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการปฏิบัติข้อบังคับของระเบียบวินัย ๒) ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่วางไว้สำหรับเป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกคน โดยเนื้อหาสำคัญของการศึกษาตามหลักศีลนี้เป็นเรื่องของการพัฒนากาย วาจา เพื่อจัดระเบียบชีวิตทั้งทางกาย เช่น การแต่งกาย การพูดจา การเคารพกฎระเบียบของสังคม

๒. กระบวนการศึกษาตามหลักของสมาธิ การศึกษาตามหลักสมาธิ คือ การพัฒนาหรือฝึกอบรมจิตใจให้เกิดเพื่อฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิมีกำลังใจสูง โดยการฝึกอบรมจิตใจให้เกิดมีคุณลักษณะ ๓ ด้าน คือ **๑) ด้านสมรรถภาพจิต** คือ จิตที่มีความสามารถในการคิดสูง เช่น คิดได้เก่ง คิดได้แคล่วคล่อง คิดได้รวดเร็ว คิดได้มาก เป็นต้น **๒) ด้านคุณภาพจิต** คือ จิตมีคุณธรรม ซึ่งทำให้เห็นถึงลักษณะที่ดีเด่นของจิต เช่น มีความเข้มแข็งมั่นคง ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสติ สมาธิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวม ประหยัด กตัญญู เป็นต้น **๓) ด้านสุขภาพจิต** คือ จิตที่มีสุขภาพดี เช่น จิตมีสมาธิ เป็นสุข สดชื่น ผ่องใส ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง โล่ง สบาย เป็นต้น

๓. กระบวนการศึกษาตามหลักของปัญญา การศึกษาตามหลักปัญญา คือ การพัฒนาหรือฝึกอบรมปัญญา ทำให้เกิดความรู้จากการใช้สมาธิจิตใจอันแน่วแน่ทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ ค้นหาสาเหตุที่มาที่ไปของปัญหา รู้เท่าทันธรรมชาติของอุปสรรคทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่าง ๆ ด้วย^{๓๙}

^{๓๘} พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, พุทธธรรม ฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๓๘, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธัมม ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮต จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๖๑๒.

^{๓๙} ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐-๒๑.

สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ)		
ปรัโตโสสะและโยนิโสมนสิกา (การข่าวสารหรือแนะนำและรู้จักคิดหรือคิดเป็น)		
อริสัสสิกขา (ระเบียบวินัย) นักเรียนมีการเคารพกฎกติกา	อริจิตสิกขา (คุณภาพการศึกษา) นักเรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน	อริปัญญาสิกขา (ความรู้คู่คุณธรรม) นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ตารางแผนภูมิที่ ๒.๓ แนวคิดการสร้างกระบวนการศึกษาในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาตามหลักไตรสิกขา ต้องมาการสร้างความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) เพื่อให้เกิดการศรัทธาในการศึกษาและรู้จักคิด ในการพิจารณา แยกแยะสิ่งนั้น ๆ จึงจะได้รู้จักในกระบวนการศึกษาได้ถูกต้องและสำเร็จตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมี ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ศีล คือ การประพฤติตามระเบียบข้อบังคับ ๒) สมาธิหรือจิต คือ การทำจิตใจให้สงบในอารมณ์ให้บริสุทธิ์ และ ๓) ปัญญา คือ การอาศัยสมาธิเป็นแนวทางให้หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ ดังนั้น เมื่อศึกษาหลักไตรสิกขา เป็นการทำให้มนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

๒.๖ สรุป

ไตรสิกขาได้ปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร จากข้อมูลในพระสูตรที่ได้ค้นคว้ามาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นว่า ไตรสิกขาเป็นหลักธรรม สำหรับการศึกษาในพระพุทธศาสนาที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา จากข้อความในวัชชีปุตตสูตร เห็นได้ว่ามีภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับทูลให้พระองค์ทรงทราบว่าเป็นพระพุทธศาสนามีข้อที่จะต้องศึกษาปฏิบัติมากมายเกินไป สำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งมีใช่อัจฉริยะหรือผู้ที่มีระดับปัญญาไม่มาก เรียนรู้ได้ช้า คงไม่สามารถนำมาศึกษาและปฏิบัติตามได้ทั้งหมด พระพุทธเจ้าได้ตรัสแนะนำภิกษุวัชชีบุตรว่า ถึงแม้ในพระพุทธศาสนาจะมีข้อที่จะต้องศึกษาปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมากมายกก็ตาม แต่หากเมื่อสรุปรวมให้เป็นข้อใหญ่ ๆ แล้วก็มีไม่มากกล่าวคือ สิกขาบทหรือข้อปฏิบัติธรรมทั้งหมดได้รวมอยู่ในเรื่องของไตรสิกขา ทั้งนี้ หลักไตรสิกขามีความหมาย คือ ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ผีกหัตถอบรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงพระนิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้ หากได้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ๑) ศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติธรรม ทางกาย วาจา ให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายข้อปฏิบัติ ๒) จิตอันยิ่ง คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง

มีคุณภาพ ความสามารถ ๓) ปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง ให้บริบูรณ์แล้วสามารถนำความรู้เข้ามาแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และยังมีการกล่าวความสำคัญของ ไตรสิกขาไว้ตามหลักโอวาทปาติโมกข์หรือพุทธโอวาทที่เป็นหลักใหญ่ ๓ อย่าง คือ ๑) การไม่ทำความชั่ว ทั้งปวง ทั้งทางกาย ทางวาจา จัดเป็น ศีล ๒) การบำเพ็ญความดีให้เพียบพร้อม จัดอยู่ในการปฏิบัติจิตชั้น ที่เรียกว่า สมาธิ ๓) การทำจิตของตนให้ผ่องใส จัดเป็นการฝึกปฏิบัติในขั้นสูงสุดเรียกว่า ปัญญา ทั้งนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้กล่าวให้ทราบถึงวิชชาสี่ขีปน ในข้อปฏิบัติมากมาย จนมีการย่อเป็นข้อธรรมใหญ่ ให้ภิกษุสี่ขีปน ได้ปฏิบัติแล้วยังการจัดประเภทให้ศึกษาสะดวกมากขึ้นโดยแบ่งเป็นประเภท ๆ พร้อมมี แนะนำให้ศรัทธาเลื่อมใสในการศึกษาและให้มีการพิจารณาว่าควรไม่ควรเป็นตามลำดับ ของ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

บทที่ ๓

รูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาที่จะนำกล่าวในการศึกษาออกเป็น ๔ หัวข้อหลักดังนี้ คือ ๑) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง ๒) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการส่งเสริมคุณธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ๓) รูปแบบวิธีการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ๔) สรุปวิเคราะห์ ซึ่งรายละเอียดของแต่ละหัวข้อจะได้นำมาศึกษาตามลำดับดังนี้

๓.๑ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง^๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็น มนุษย์ที่มีความสมดุลทั้ง ด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ซึ่งมี หลักการ ที่สำคัญ ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษ้อย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

สรุปหลักการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ว่า ในตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้นมีการส่งเสริมคุณธรรมในบนพื้นฐาน พร้อมยังมีการตั้งเป้าหมาย (ศีล) ในการสำหรับพัฒนาให้มีความรู้ (ปัญญา) ทักษะตามสาระการเรียนรู้เวลาและการจัดการเรียนรู้และโอกาสให้ผู้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ (สมาธิ) โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดหมายพัฒนา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข^๒

สรุปได้ว่า จุดหมายพัฒนาของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตามหลักไตรสิกขาได้ว่า จุดหมายพัฒนาตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีการมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย (ศีล) และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ (ปัญญา) การคิด การแก้ปัญหาและมีทักษะชีวิตที่ดี มีรักการออกกำลังกายสุขภาพกายและสุขภาพจิต (สมาธิ) ที่ดี มีจิตสำนึก (ปัญญา) ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

๓.๑.๑ สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่มสารการเรียนรู้ ดังนี้

๑ ภาษาไทย : ความรู้ ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อ การสื่อสาร ความชื่นชม การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในภาษาประจำชาติ

๒ คณิตศาสตร์ : การนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ การมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

๓ วิทยาศาสตร์ : การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์

๔ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติ สุขการเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย

๕ สุขศึกษาและพลศึกษา : ความรู้ ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและทักษะในการดำเนินชีวิต

๖ ศิลปะ : ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สุนทรียภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ

๗ การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ความรู้ ทักษะและเจตคติในการทำงาน การจัดการ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้เทคโนโลยี

๘ ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ^๓

สรุปสารการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ว่า สารการเรียนรู้ใน ๘ กลุ่มสาระ มีการส่งเสริม ความรู้ ความเข้าใจในทักษะให้มีความคิด ที่สร้างสรรค์ และให้เห็นคุณค่าในการดำเนินชีวิตให้ได้อย่างถูกต้อง

๓.๑.๒ กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

๒) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย

๑ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

๒ กิจกรรมชุมนุม ชมรม

๓) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ความตั้งใจ ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ^๔

สรุปกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการส่งเสริมให้ผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์เพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ โดยมีกิจกรรมแนะแนวในการให้คำปรึกษา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ ส่วนกิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมส่งเสริมด้านทางจิตใจให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การรู้จักแก้ปัญหา ตามที่วางกรอบเป้าหมาย กำหนดและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้มีการแสดงออกในทางสิ่งที่ดีต่อสังคมหลังจากมีการที่ศึกษาทฤษฎีและนำผลมาถ่ายทอดออกในทางชุมชนและท้องถิ่น หากกล่าวในทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา กิจกรรมทั้ง ๓ อย่างนี้ ก็มีการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ในหลัก ศีล สมาธิและปัญญา เพราะมีทั้งด้าน ระเบียบวินัย จิตใจและการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและด้วยผล เป็นต้น

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐ – ๒๑.

๓.๑.๓ ระดับการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดระดับการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

๑) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

๒) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๖) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ^๕

สรุปการระดับการศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓) มีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเองมีการพัฒนาทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิตและให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อไป และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๖) เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านในความสามารถ ความถนัด ความสนใจและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพต่อไป

๓.๑.๔ การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการเรียนรู้^๖ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ – ๒๖.

๑) หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

๒) กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

๔) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

บทบาทของผู้สอน

(๑) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

(๒) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(๓) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

(๔) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

(๕) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

(๖) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

(๗) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

บทบาทของผู้เรียน

(๑) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

(๒) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

(๓) ลงมือปฏิบัติจริง สร้างสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

(๔) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

(๕) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและเป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านหลักการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนให้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ๘ กลุ่มสาระ เพื่อปลูกฝังการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

๓.๒ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการส่งเสริมคุณธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนกระสังพิทยาคม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒ ซึ่งเป็นโรงเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธและโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำประจำอำเภอกระสัง ที่มีบทบาทการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานตามหลักการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ดังนี้

๓.๒.๑ การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ^๗

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เพื่อนำสู่การเรียนรู้ เข้าใจ ความจริงพร้อมยังมีจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และมีการประสานความร่วมมือ วัด/ คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้

หลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ

หลักธรรมสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ไตรสิกขา, กัลป์ยาณมิตตตา, พรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ

หลักทำเนวการจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย

๑) หลักสูตรสถานศึกษา

- สอดแทรก เพิ่มเติม หลักธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
- เพิ่มเติม คุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- ให้มีการบูรณาการหลักธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ
- สอดแทรก ความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสาร ” การจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา”กรมวิชาการ (๒๕๕๖)

๒) ผู้สอน

- เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “ สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ
- เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

๓) กระบวนการเรียนรู้

- พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)
- จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)
- สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา
- เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

สรุป การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนกระสังพิทยาคมตามแนววิถีพุทธ ได้ว่า เป็นการสอนแบบบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงตามวิถีชีวิต โดยปฏิบัติได้ทุก

^๗โรงเรียนกระสังพิทยาคม, มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนวิถีพุทธ, การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ, (เอกสารสำเนา), หน้า ๕ – ๘.

สถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งวัด บ้าน ชุมชน โดยมีหลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้ คือ ไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ และมีหลักธรรมอื่น ๆ สอดแทรก เพิ่มเติมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อเป็นการบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการ ไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ สมดุล สมบูรณ์ รอบด้าน ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยเน้นให้เกิดความรู้เข้าใจไปพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสม

๓.๒.๒ กิจกรรมเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ

กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษา ของโรงเรียนวิถีพุทธ คือ กระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ทั้งในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความเจริญงอกงามในทุกขั้นตอนของชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไปและเนื่องจากพุทธศาสนามีหลักการพัฒนามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้ ประกอบกับวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีสติปัญญา อุปนิสัย ความพร้อมและภูมิหลังที่แตกต่างกัน การพัฒนาจึงเน้นที่ตัวผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรม ของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิดข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน จัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง ๔ ลักษณะ คือ

กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร

- ๑) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ๒) ประกวดมารยาทชาวพุทธ
- ๓) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระวิชาพระพุทธศาสนา)
- ๔) กิจกรรมบริหารจิต เจริญปัญญา
- ๕) เรียนธรรมศึกษา / สอบธรรมศึกษา
- ๖) บรรพชาสามเณรฤดูร้อน ฯลฯ

กิจกรรมประจำวันวัน / ประจำสัปดาห์

๑. กิจกรรมหน้าเสาธง
๒. กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ)
๓. กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาและสงบนิ่ง (สมาธิ)
๔. กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท
๕. กิจกรรมนั่งสมาธิ (ในแถวหน้าเสาธง)

๖. กิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ เช่น เดินพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้าห้องเรียน
๗. กิจกรรมทำความดีระหว่างวันกิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร
๘. กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร
๙. กิจกรรมนั่งสมาธิ ๑ นาที ก่อนเรียน
๑๐. กิจกรรมก่อนนั่งสมาธิ เลิกเรียน
๑๑. กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์
๑๒. กิจกรรมรำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณ
๑๓. กิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ ฯลฯ
๑๔. กิจกรรมประจำสัปดาห์
๑๕. กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์
๑๖. กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์ (อาจทำในวันพระหรือวันที่โรงเรียนกำหนด)

กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. โรงเรียนวิถีพุทธควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันอัฐมิบูชา ดังนี้
๒. กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และวันเข้าพรรษา โรงเรียนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกิจกรรม
๓. ทำบุญ ตักบาตรบริเวณสนามของโรงเรียน
๔. ฟังพระเทศน์ (โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม)
๕. เวียนเทียนที่วัด หรือโรงเรียน
๖. ห่อเทียนพรรษา และร่วมกับชุมชนในการหล่อเทียนและแห่เทียนพรรษา
๗. โรงเรียนจัดบรรยายกาศวันสำคัญทางศาสนาโดยประดับธงทิวสีเหลือง เชิญธงธรรมจักร ธงผ้าพรรณรังสี และเปิดเพลงธรรมะทางวิทยุของโรงเรียน (เสียงตามสาย)

กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ

๑. กิจกรรมไขปัญหาธรรม
๒. กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
๓. กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี
๔. กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี
๕. กิจกรรมอาสาตาวิเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม)
๖. กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม
๗. กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม)

๘. กิจกรรมจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา
๙. กิจกรรมการกำหนดทักษะและความรู้ทางพระพุทธศาสนา
๑๐. กิจกรรมสมათานศีลในวันพระ
๑๑. กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ
๑๒. กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครูต้อนรับทักทายนักเรียนด้วยกิริยา วาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา
๑๓. กิจกรรมต้นไม้โอชฐาน
๑๔. กิจกรรมโอชฐานจิตก่อนเรียน
๑๕. กิจกรรมอบรมธรรมะ ๕ นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง)
๑๖. กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเช้าพรรษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ คือ การดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธใน ด้านการจัดกิจกรรมวิถีชีวิต กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ การสอนธรรมศึกษา การเข้าค่ายพุทธบุตร การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดีระหว่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม การกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมด้วยตนเอง การส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นและจัดให้มีนิทรรศการผลงานทางด้านพระพุทธศาสนาของนักเรียน และสถานศึกษาร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ จัดให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียน และจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

๓.๒.๓ ด้านพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ และเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “ สอนให้รู้ ทำให้อู อยู่ให้เห็น ” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของโรงเรียน แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือ การปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง แนวทางการจัดพัฒนาบุคลากร เช่น

- ๑) วิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะของบุคลาการ
- ๒) ค้นหาบุคลาการแนวร่วมหรือแกนนำ
- ๓) วางแผนพัฒนาบุคลาการ โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลาการ
- ๔) จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมรูปธรรม และกิจกรรมพัฒนาจิต
- ๕) ให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลาการที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้

ลักษณะแนวกิจกรรมพัฒนาบุคลาการ เช่น

- ๑) การจัดอบรมใหญ่ประจำปี
- ๒) จัดการพัฒนาจิต เจริญปัญญาย่อยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน
- ๓) จัดกลุ่มสนทนาธรรม
- ๔) จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญ
- ๕) จัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่าง ๆ
- ๖) ส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่าง ๆ ให้ยืม หรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ
- ๗) ส่งเสริมการถือศีล ๕ เป็นวิถีชีวิต
- ๘) ส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์(วิปัสสนา) ฯลฯ

คุณลักษณะสำคัญของบุคลาการโรงเรียนวิถิพุทธ

- ๑) ผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- ๓) ละเลิกจากอบายมุข
- ๔) ถือศีล ๕ เป็นนิจ
- ๕) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- ๖) เป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ในการพัฒนาบุคลาการโดยใช้หลักไตรสิกขามาพัฒนาให้มีคุณลักษณะสำคัญโดยศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกจากอบายมุข ถือศีล ๕ และปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมพร้อมทั้งลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี โดย สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นกันเองอยู่กันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

๓.๒.๔. การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลหลักสูตรการส่งเสริมคุณธรรมวิถิพุทธตามสภาพจริงในโรงเรียน กระสังพิทยาคมเพื่อส่งเสริมสภาพโรงเรียนวิถิพุทธด้านการเรียนการสอน ได้แก่

มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมหลักภาวนา ๔ (กาย ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- ๑ โรงเรียนมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคล
- ๒ โรงเรียนกำหนดวิธีการ/เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินพัฒนาการของนักเรียนตามหลักภาวนา ๔
- ๓ โรงเรียนประเมินพัฒนาการของนักเรียนตามหลักภาวนา ๔ อย่างต่อเนื่อง
- ๔ โรงเรียนนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงพัฒนาการของนักเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้แก่ สถานศึกษานาหลักพระพุทธธรรมสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีแผนการจัดการเรียนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม มีการใช้สื่อประกอบการสอนที่ใกล้ตัวและเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงให้นักเรียนมีการแก้ปัญหาโดยยึดหลักพุทธธรรม มีการจัดกิจกรรมฝึกจิตและสมาธิเพื่อเจริญปัญญานิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนามาให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน นำหลักพระพุทธธรรม มาประกอบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

๓.๓ รูปแบบวิธีการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม

รูปแบบวิธีการสอนในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ซึ่งกลุ่มสาระได้การกำหนดผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ โดยมีกระบวนการที่แตกต่างกันไป ดังนี้

- ๑) กลุ่มภาษาไทย : การสอนโดยการบรรยาย อ่าน เขียน มอบหมายงาน สังเกตพฤติกรรม และสอนแบบบูรณาการรวบยอดการเรียนรู้ ทักษะพื้นฐานของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ในทักษะและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน และการเรียนรู้
- ๒) กลุ่มคณิตศาสตร์ : การนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ โดยการสร้างโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับตัวเลขที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และนักเรียนสามารถเลือกใช้สมการทางคณิตศาสตร์แก้โจทย์ปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม เน้นการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสร้างทักษะการทำงาน สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นด้านการเรียนรู้ และทักษะชีวิต แก้ไขปัญหาอย่างสมเหตุผล และผลที่จะเกิดขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ คิดเร็ว ผิดพลาดน้อย พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ
- ๓) กลุ่มวิทยาศาสตร์ : การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักสังเกตการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมที่กำหนด ค้นหาที่มาของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาย่างง่าย เน้นการ

ทำงานเป็นทีม โดยการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน และในจังหวัด ให้อัปเดตที่มาของการเกิดการเปลี่ยนแปลง ตั้งสมมุติฐานได้ และคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ โดยสร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียน เพื่อสร้างฐานให้เป็นนักคิดอย่างมีแบบแผน พร้อมวิธีคิดตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน ควบคู่การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมทุกครั้งที่มีโอกาส

๔) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย การอยู่ร่วมกันในสังคมชนบทและสังคมเมือง โดยใช้วิธีเปรียบเทียบกับสังคมอื่น ๆ ในสังคมโลก สร้างให้นักเรียนกล้าแสดงออก โดยเปิดโอกาสซักถามทุกครั้งที่นักเรียนสนใจในข้อปัญหาต่าง ๆ ในสังคมใกล้ตัว และให้ผู้เรียนทราบถึงหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข รักและเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชนชาติไทยในทุกภูมิภาค ให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักศาสนา โดยจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน และยังจัดกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ ทุกภาคการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระทุกวันศุกร์ และวันพระ โดยหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสังคมไทย และศาสนา ดำเนินอย่างสันติสุขการเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความ เป็นไทย

๕) สุขศึกษาและพลศึกษา : เสริมสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพ พลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันอันตรายจากการเล่นกีฬา และปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธี และทักษะในการดำเนินชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนมีการวางแผน และออกแบบ กิจกรรมการออกกำลังกายของตนเองอย่างเหมาะสมกับสุขภาพและร่างกาย มีการสร้างทักษะการเล่น กีฬา โดยเน้นความอดทน อดกลั้น ความเพียรพยายาม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียนตามความสนใจกีฬาแต่ละประเภท และส่งเสริมความเป็นเลิศเพื่อยอด ในระดับสูงต่อไป เพื่อเป็นต้นแบบของผู้เรียนในรุ่นต่อไป ในกระบวนการฝึกสอนน้อง เพื่อกระตุ้น ความสนใจให้ผู้มีความสนใจทางด้านกีฬา พัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้น

๖) ศิลปะ : ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม มีความสามารถในการวาดภาพระบายสี ภาพเหมือน และภาพเรขาคณิต โดยเน้นการสร้างผลงานจากความถนัดของผู้เรียน โดยสังเกตจากความ สารถของผู้เรียนแต่ละคน และครูผู้เป็นผู้ต่อยอดให้ผู้เรียนให้เกิดความชำนาญในทักษะนั้น ๆ สร้าง แรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานอย่างเต็มใจ รักและศรัทธาในศิลปะทุกแขนง และสามารถนำผลงานตนเองจัดแสดงในกิจกรรมต่าง ๆ ปลูกฝังจินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สุนทรียภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะอย่างมืออาชีพ

๗) การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ความรู้ ทักษะและเจตคติในการทำงาน จัดการเรียน การสอนโดยเน้นการปฏิบัติจริง รู้จักดูแล รักษา เอาใจใส่ รักและภูมิใจในผลงานของตนเอง สร้างให้ ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และสร้างงานใหม่ได้ด้วยกระบวนการคิดแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข สามารถนำทักษะที่ได้จากการ เรียนรู้ไปใช้การประกอบอาชีพ หารายได้ด้วยตนเอง และยังสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเป็น ประโยชน์ สร้างชิ้นงานจากคอมพิวเตอร์ได้ด้วยโปรแกรมจำเป็นเบื้องต้น และยังสามารถต่อยอดถึง การซ่อมแซม ดูแลแก้ไขปัญหาของคอมพิวเตอร์ได้

๘) ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมด้านภาษา เน้นการเสริมสร้างความรู้ในกิจกรรมอาเซียน และศึกษาศัพท์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในอาเซียน สนทนาและสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร รู้และเข้าใจประโยชน์ของการใช้ภาษาต่างประเทศ กระตุ้นให้ผู้เรียนรักและใช้ภาษาต่างประเทศสนทนาภายในโรงเรียนทุกวัน โดยการจัดกิจกรรมเสนอคำศัพท์ และแต่งประโยค ในกิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ สร้างให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และรู้ถึงการประกอบอาชีพที่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านภาษาอย่างเต็มศักยภาพให้พร้อมกับอาชีพที่ผู้เรียนต้องการ^๔

โดยกล่าวข้างต้นมา ในรูปแบบกระบวนการสอนหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน หลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธและหลักสูตรโรงเรียนกระสังพิทยาคม เพื่อให้รูปแบบกระบวนการสอนทั้ง ๓ หลักสูตร ให้เห็นชัดเจน ได้ดังนี้

กระบวนการสอนรูปแบบหลักสูตร แกนกลางขั้นพื้นฐาน	กระบวนการสอนรูปแบบหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธ	กระบวนการสอนรูปแบบหลักสูตร โรงเรียนกระสังพิทยาคม
กระบวนการเรียนรู้ที่ กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ - กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ - กระบวนการสร้างความรู้ - กระบวนการคิด - กระบวนการทางสังคม - กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา - กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง - กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง - กระบวนการจัดการ - กระบวนการวิจัย - กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง - กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย	กระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ อาทิ - พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) - จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) อาทิ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาด ฟังสอนน้องให้อ่านหนังสือ เป็นต้น กิจกรรมประเมินผลการทำงานที่ดี กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำดี - สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวง ปัญญาและวัฒนธรรม อาทิ กิจกรรมต้นไม้มืดได้(เน้นคตธรรม) กิจกรรมไขปัญหาธรรม กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา - เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง	กระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนกระสังพิทยาคม อาทิ - โดยการบรรยาย อ่าน เขียน มอบหมายงาน - โดยการสร้างโจทย์ปัญหาให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน - เน้นการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสร้างทักษะการทำงาน และรู้จักแก้ปัญหาเบื้องต้น - โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง - โดยการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน และในจังหวัด ให้รู้จักที่มาของการเกิดการเปลี่ยนแปลง พร้อมวิธีคิดตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน - โดยใช้วิธีเปรียบเทียบกับสังคม สร้างให้นักเรียนกล้าแสดงออกพร้อมเปิดโอกาสซักถามทุกครั้งที่นักเรียนสนใจในข้อปัญหาต่าง ๆ - โดยเน้นให้ผู้เรียนมีการวางแผน และออกแบบกิจกรรมการออกกำลัง

^๔โรงเรียนกระสังพิทยาคม. รายงานผลการปฏิบัติงาน. (เอกสารสำเนา). <ออนไลน์>, แหล่งที่มา. <http://www.krasang.ac.th/๒๐๑๕/>.< ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐>

		กายของตนเองอย่างเหมาะสมกับสุขภาพและร่างกาย มีการสร้างทักษะการเล่นกีฬา และเน้นความอดทน อดกลั้น ความเพียรพยายาม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามความสนใจกีฬาแต่ละประเภท - เน้นการสร้างผลงานจากความถนัดของผู้เรียน โดยสังเกตจากความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน - โดยให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพและยังต่อยอดหารายได้ด้วยตนเอง
--	--	--

ตารางที่ ๓.๑ รูปแบบกระบวนการสอน

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบกระบวนการสอนทั้ง ๓ หลักสูตร คือ การนำกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนรอบด้านให้สมดุล สมบูรณ์ ในการสร้างความรู้ การคิด ในทางสังคมให้รู้จักแก้ไขปัญหาเบื้องต้น โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ให้ผู้เรียนมีการวางแผนในกระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ของตนเองจากความถนัดจนสามารถประกอบอาชีพและยังต่อยอดหารายได้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๔ สรุปวิเคราะห์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนกระสังพิทยาคมเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒ โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้ทำการเปิด การสอนครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มาจัดการเรียนการสอนโดยสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๕. สุขศึกษาและพลศึกษา

๖. ศิลปะ

๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

๘. ภาษาต่างประเทศ

พร้อมกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมแนะแนว

๒. กิจกรรมนักเรียน

๓. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

ทั้งนี้ด้านหลักสูตรในการส่งเสริมคุณธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธและโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ประจำอำเภอกระสัง มีบทบาทการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาด้วยการบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิต และมีเรียนรู้ที่ส่งเสริมจากการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา หรือหลักไตรสิกขา โดยมีการร่วมมือจาก วัด คณะสงฆ์ และชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอและเป็นกัลยาณมิตรให้ผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน สมดุล สมบูรณ์ รอบด้านทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) และด้านรูปแบบกระบวนการสอนหลักสูตรโรงเรียนกระสังพิทยาคม โดยการบรรยาย อ่าน เขียน มอบหมายงาน ให้ทำโดยการสร้างโจทย์ปัญหา ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อสร้างทักษะการทำงาน และรู้จักแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ซึ่งนักเรียนจะต้องลงมือปฏิบัติจริงและรู้จักสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของกิจกรรมโดยให้การศึกษาด้วยตนเองจาก แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน และในจังหวัด ให้รู้จักที่มาของการเกิดการเปลี่ยนแปลง พร้อมวิธีคิด ตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเน้นจะให้ดำเนินการจากความถนัดของผู้เรียน โดยสังเกตและ สอบถามจากความสารถของผู้เรียนแต่ละคนและให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ การประกอบอาชีพและยังต่อยอดหารายได้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๔

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยนำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็นประเด็นใหญ่ ๆ คือ (๑) กระบวนการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (๒) กระบวนการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (๓) กระบวนการประยุกต์หลักปัญญาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (๔) ผลของการประยุกต์ไตรสิกขาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (๕) ด้านประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ (๖) สรุปวิเคราะห์โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๔.๑ กระบวนการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ศีล จริง ๆ แล้ว แปลว่า ปกติ ถ้าบูรณาการเข้ากับการสอน ศีลจะแปลว่า กฎระเบียบต่าง ๆ สิ่งที่เราควรระวังข้อห้ามในห้องเรียน เช่น การไม่เล่นโทรศัพท์ในห้องเรียน ไม่ด่าเพื่อน ไม่ขีดเขียนโต๊ะเก้าอี้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือให้นักเรียนเข้าใจในกฎเกณฑ์เบื้องต้นร่วมกันการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนร่วมกันเป็นต้น และสามารถประพฤติปฏิบัติตนที่ดีตามจารีตประเพณี การเข้าใจในข้อบังคับร่วมกัน ความมีระเบียบ เคารพกฎข้อบังคับต่าง ๆ ความมีวินัย กฎเกณฑ์ กติกา หลักจารีต ข้อบังคับระเบียบ กฎหมาย การดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ไม่ลอกการบ้าน ไม่ลอกข้อสอบ โดยมีกระบวนการประยุกต์ คือ ครูและนักเรียนตกลงกันเรื่องกฎระเบียบการอยู่ในห้องเรียน^๑ ห้องเรียนต้องสะอาด ไม่มีเศษขยะ ลบกระดานให้เรียบร้อย เอาขยะไปทิ้ง^๒ ไม่เสียงดัง ไม่หยอกล้อเพื่อน มาตรงต่อเวลามีความซื่อสัตย์ วางรองเท้าให้เป็นระเบียบ แต่งกายให้ถูกระเบียบ^๓ ต้องสวดมนต์ก่อนเรียน ไม่ลอกกัน^๔ ไม่ขโมยของเพื่อน ไม่นำของกินเข้ามาในห้องเรียน และเลิกเรียนแล้ว

^๑สัมภาษณ์, นายกวีรักษ์ ประวรรณรัมย์, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์, ว่าที่ร้อยตรีสด โยมไธสง, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๓สัมภาษณ์, นายสรวิศณ์ นพพงศ์ศรีเดช, พระจำรัส ปญญาวชิโร, พระมหาจักรพันธ์ กิตตสาโร/เณรมาก, ผู้อำนวยการและครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๔สัมภาษณ์, พระจำรัส ปญญาวชิโร, พระมหาจักรพันธ์ กิตตสาโร/เณรมาก, ครูพระสอนศีลธรรม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

ให้ปิดไฟ ปิดพัดลมให้เรียบร้อย ให้นักเรียนวางแผนวิธีการทำงานกำหนดเป้าหมาย^๕ สอนแบบสาธิตการ
สอนใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสอนแบบใช้คำถาม การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบบูรณาการ^๖
เวลาเข้าโรงเรียนมีการฝึกหัดมารยาทในการไหว้ครู พระสงฆ์ ประจำหน้าประตูโรงเรียนเป็นเวลาทุก ๆ วัน
และไหว้ ผู้หลักผู้ใหญ่ ฯลฯ^๗

๔.๒ กระบวนการประยุกต์สมมติในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

สมมติ จริง ๆ แล้ว แปลว่าความตั้งมั่นของจิต เช่น เวลาเราจ้องอะไรนาน ๆ เราก็จะมีสมมติ
ในแง่ของการบูรณาการในห้องเรียนก็เช่นเดียวกัน การที่นักเรียนตั้งใจฟังครู การที่นักเรียนตั้งใจเรียน
จดจ่ออยู่กับบทเรียน จดจ่ออยู่กับการทำชิ้นงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งหมดนี้เรียกว่า สมมติ และ
นักเรียนสามารถ ฟังบรรยาย ร่วมอภิปราย พูดคุย สนทนาอย่างตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงาน กระบวนการ
การทำงานอย่างตั้งใจ การแสวงหาความรู้ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะได้มาซึ่งความรู้ การพัฒนาจิตใจให้
เข้มแข็ง มีคุณภาพ แน่วแน่ในการเรียน ไม่ย่อท้อหาหาวนอน รู้สึกสดชื่น อิ่มเอิบกับการเรียนการสอน
โดยมีกระบวนการประยุกต์ โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันอภิปราย^๘ ให้ค้นหาข้อมูล
รายงานหรือทำเป็นกลุ่มอย่างตั้งใจช่วยกัน มุ่งมั่นทำงาน^๙ ตั้งใจเรียนในคาบเรียนเมื่อว่างหาหาวนอน
ก็อาจมีคำถามเพื่อกระตุ้น^{๑๐} หรือทำกิจกรรม เช่น ตบมือเป็นจังหวะหรือให้เล่นกีฬา ซ้อมดนตรี
ซ้อมเต้น^{๑๑} กล่าวพูดกล้าแสดงออกหน้าห้องเรียนด้วยความเคารพซึ่งกันและกันและในขณะอยู่ในห้องเรียน
ควรจะให้ ผู้พูดเรื่องดี ๆ^{๑๒} เพื่อให้รู้สึกสดชื่นไม่เครียดในห้องเรียนและพยายามให้นักเรียนทำเรื่องเดิม
ซ้ำ ๆ เพื่อพัฒนาการจำจิตใจให้เข้มแข็งมีความสามารถในตัวเอง^{๑๓} ให้คำปรึกษาพบปะนักเรียนเพื่อ
สร้างสภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัวเศร้าหมอง เร้าร้อน ให้ความสดชื่น เิบอิม ร่าเริง เบิกบาน

^๕สัมภาษณ์, ครูรื่นพิมล จันทกุล, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์, , นายสุพจน์ วชิระพรไชย, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์, ว่าที่ร้อยตรีสด โยมไธสง, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ นายชาญสิทธิ์ ชะเอม, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐

^๙สัมภาษณ์ นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางสาวศุภกตา ไชยศรี, นางสาวพัชรี โสรัมย์, คณะครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสุพจน์ วชิระพรไชย, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, นายสรวิทย์ นพพงศ์ศรีเดช,
ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ ครูเจือจิต บาลปรีชา, นายสุพจน์ วชิระพรไชย, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ครูโรงเรียน
กระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓}สัมภาษณ์ ครูกวี ประวรรณรัมย์, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม,
๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุขหลังมีการพบปะปรึกษาพูดคุยให้กำลังใจและชื่นชมนักเรียน^{๑๔} จัดการสอนในแต่ละหัวข้อนี้จัดตามตัวชี้วัดของแต่ละหัวข้อระบุไว้ เพื่อกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้และมีความสามารถตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นระหว่างเรียนหรือดำเนินกิจกรรม ครูต้องประเมินผลให้ตรงตามจุดประสงค์และใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้มีผลบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อกระตุ้น โดยจัดแบบฝึกหัดและคำถามในกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นปัญหาชวนคิดแบบฝึกหัดที่นักเรียนทำได้สอดแทรกปัญหาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างหลากหลาย ด้วยเหตุผลหรือคำอธิบายของนักเรียนอาจแตกต่างจากที่เฉลยไว้^{๑๕}

๔.๓ กระบวนการประยุกต์ปัญญาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ปัญญา จริง ๆ แล้ว แปลว่า รู้แจ้งแทงตลอด แต่ถ้าบูรณาการในโรงเรียนก็จะแปลว่าการที่นักเรียนรู้แล้วในเรื่องที่ครูสอน ครูสอนเรื่องอะไร จุดประสงค์ต้องการให้นักเรียนรู้อะไร นักเรียนรู้แล้วทุกเรื่องเกิดปัญญาแล้วนั่นเองและเมื่อมีความรู้ สามารถอธิบายได้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เกิดเป็นผลลัพธ์ เป็นชิ้นงานที่สำเร็จ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียนมา จำแนกได้ ยกตัวอย่างประกอบได้ อธิบายได้ บอกขั้นตอนได้ และความมีเหตุผล แก้ปัญหาได้มีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าได้ โดยมีกระบวนการประยุกต์ โดยนำทักษะมาและประสบการณ์มาสอน^{๑๖} แล้วยังมีการนำผู้สำเร็จมาแนะนำโดยให้นักเรียนมาเป็นการตัวอย่างหรือวิทยากรมาอธิบาย ขั้นตอนจากการที่เริ่มสร้างเป้าหมายตามกรอบระเบียบในดำเนินชีวิตจนประสบความสำเร็จ^{๑๗} ให้รู้จักการคิดพิจารณาแล้วปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ในสังคม^{๑๘} นำความรู้ที่ได้จากการเรียน เล่นกีฬา ซ้อมดนตรี ซ้อมเต้น หรือฝึกฝน เช่น เวลาแข่งขันก็จะปฏิบัติตามแผนที่ตนฝึกซ้อมมา เล่าเรียนมา เพื่อนำความรู้จากการฝึกฝนมาแก้ไขปัญหาลงอุปสรรค ระหว่างเรียน สอบรรยายวิชาในภาคการศึกษา ประกวดกิจกรรมต่าง ๆ และแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการการคิดวิเคราะห์ แยกแยะโจทย์คำถามหรือโจทย์ปัญหา และรู้จักประเมินอุปสรรค ปัญหานั้น ๆ ได้ ด้วยจากสืบ

^{๑๔}สัมภาษณ์, ครูเจือจิต บาลปรีชา, ครูกี วรรณธรรม, , ครูโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, นายสุพจน์ วชิระพรไชย, นางสาวศุภาดา ไชยศรี, นางสาวพัชรี โสรัมย์, ว่าที่ร้อยตรีสด โยมไธสง ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๕}สัมภาษณ์, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, ครูเจือจิต บาลปรีชา, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖}สัมภาษณ์ นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, นายกวีรักษ์ วรรณธรรม, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐

^{๑๗}สัมภาษณ์ นางสาวศุภาดา ไชยศรี, นายสุพจน์ วชิระพรไชย, นางสาวพัชรี โสรัมย์, คณะครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๘}สัมภาษณ์, ว่าที่ร้อยตรีสด โยมไธสง, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

สภาวะเหตุปัจจัยของสิ่งที่เกิดขึ้น^{๑๙} และหาวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริงของผลแห่งสำเร็จให้มากที่สุด ด้วย การรู้จักมอง รู้จักคิด อย่างมีหลักการคิด การรู้จักจัดการในดำเนินการกิจกรรม^{๒๐}

๔.๔ ผลลัพธ์ของการประยุกต์ไตรสิกขาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

แน่นอนว่าการส่งเสริมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีลหรือความมีระเบียบ มีกรอบและเป้าหมาย สมารถหรือความพร้อมความสามารถและความมีประสิทธิภาพ และปัญญาหรือความรู้การนำไปใช้ดำเนิน ชีวิตและรู้จักแก้ไขปัญหาของตน ดังนั้นเอง คนที่มีระเบียบวินัยก็จะเป็นพื้นฐานในการเรียนก็มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เช่นจากผลงานต่อไปนี้

รางวัลชนะเลิศ การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ระดับ ม.ปลาย จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รางวัลชนะเลิศอันดับสอง กีฬาออกก๊กลางแจ้ง จากการแข่งขันกีฬานักเรียน นักศึกษา แห่งชาติ ครั้งที่ ๓๖ “เชียงใหม่เกมส์” จากกรมพลศึกษา

รางวัลเหรียญเงินการแข่งขันกีฬาออกก๊กลางแจ้ง (หญิง) รอบคัดเลือกตัวแทนภาค ๓ “สุรินทร์เกมส์” ครั้งที่ ๔๔ จากการแข่งขันกีฬาแห่งประเทศไทย

รางวัลชนะเลิศ ระดับจังหวัดโครงการตอบปัญหาธรรมะ โครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ ๓๔ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รางวัลสถานศึกษาจัดการสอนธรรมศึกษาสนามหลวง ระดับโรงเรียน.ขนาดใหญ่ ปี ๒๕๕๙

รางวัลสถานศึกษาเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม รักษาวัฒนธรรม ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๙

รางวัลโล่เกียรตินิยม “โรงเรียนรักษาศีล ๕ เชิงคุณภาพ ครอบครัวยั่งยืน ” ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๙

รางวัลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ยั่งยืนสู่โรงเรียนคุณภาพ มาตรฐานสากล

รางวัลเหรียญทอง กีฬาออกก๊กลางแจ้ง ชาย ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๙

รางวัลเหรียญทองแดง กีฬาออกก๊ในร่ม ชาย ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๙

รางวัลเหรียญทองแดง กีฬาออกก๊ในร่ม หญิง ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๙

^{๑๙} สัมภาษณ์, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, นายชาญสิทธิ์ ชะเอม, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, นางสาวพัชรีย์ โสรัมย์, นางผิวน อุดชันท, ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์, นางสาวอังคณา นวลพริ้ง, นางสาววรรณกร แก้วสอน, นางผิวน อุดชันท, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

ผลงานดีเด่น ระดับเหรียญเงิน โครงการงานสมาธิ ป.ป.ส. โครงการสถานศึกษา สีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

รางวัลชนะเลิศ (เหรียญเงิน) กีฬาฮอกกีกลางแจ้ง (หญิง) ในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๕ สงขลาเกมส์ “เกมส์แห่งสปิริตและมิตรภาพ” ประจำปี ๒๕๖๐

รางวัลชนะเลิศ (เหรียญทอง) กีฬาฮอกกีกลางแจ้ง (หญิง) อายุไม่เกิน ๑๙ ปี ในการแข่งขัน กีฬาฮอกกีชิงแชมป์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๘ ประจำปี ๒๕๖๐

สถานศึกษาต้นแบบโรงเรียนคุณธรรม จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ.

รางวัลรองชนะเลิศ เหรียญเงิน ฮอกกีหญิงกลางแจ้งทีมชาติไทย ชุดกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ ๒๙ ประเทศมาเลเซีย^{๒๑}

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การประยุกต์ไตรสิกขาเพื่อบูรณาการการจัดการเรียนการสอน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งดูจากผลงานรางวัลของโรงเรียนและนักเรียนที่ได้มาประยุกต์และบูรณาการ ในการดำเนินชีวิต

๔.๕ ด้านประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัย การกล่อมเกลาทางสังคม การเตรียมตัว เพื่อให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัด อบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนิน ชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกมีความง่ายยาก ตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียด ซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้

๑. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ อย่างชัดเจน พร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่น ๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขพร้อม ๆ กัน

๒. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชม ของทั้งผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบ อีกการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

๓. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของสถานศึกษาจะดีขึ้นมากที่เกื้อกูลการพัฒนา ผู้เรียนรอบด้านทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้เรียน

^{๒๑}ดูรายละเอียด ที่ภาคผนวก ณ

๔. บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงานและวิธีชีวิตทำให้สภาพการทำงานมีความสุข มีคุณค่าเพิ่ม ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาด สว่าง สงบชัดเจน

๕. สถานศึกษา โดย ครู อาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากร และผู้เรียน เป็นแบบอย่างต่อสังคมอีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมกว้างให้ตั้งมายิ่ง ๆ ขึ้นได้

ประโยชน์ของการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ย่อมคล้อยตามจุดมุ่งหมายระดับต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา เนื่องจากการศึกษาเป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ไปสู่อุดมการณ์หรือประโยชน์ในพระพุทธศาสนา และจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนาก็มีหลากหลายระดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายของปัจเจกบุคคลอีกชั้นหนึ่ง ฉะนั้น ในที่นี้ จึงขอกล่าวถึงประโยชน์โดยทั่วไปของการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ ดังนี้

๑. ประโยชน์และคุณค่าด้านการเรียนการสอน

สามารถนำความรู้ ทักษะ เต็มเต็มศักยภาพการเรียนการสอน และการเรียนรู้ เพื่อสร้างทักษะการทำงาน สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นด้านการเรียนรู้ ทักษะชีวิต แก้ไขปัญหาอย่างสมเหตุผล และผลที่จะเกิดขึ้น^{๒๒} มีเจตคติที่ดีด้านการเรียน พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ อย่างเป็นระเบียบ^{๒๓} โดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการแก้ปัญหาอย่างง่าย^{๒๔} ปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา^{๒๕} การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย^{๒๖} มีการพัฒนาตนเองปลูกฝังจินตนาการ สร้างสรรค์ผลงานตนเองได้^{๒๗} สามารถนำทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ หารายได้ด้วยตนเอง^{๒๘}

^{๒๒} สัมภาษณ์, เด็กหญิงกษมน พิเรศรัมย์, เด็กหญิงสิริภิญญา เสวยอด, เด็กหญิงสศิริรัตน์ ทองรัมย์, เด็กหญิงวรรณพร สุดาใจ, เด็กหญิงภัทรพร คีตกล้า, เด็กหญิงฉัตรพร เครื่องรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์, นางสาวนฤมล เริกไชย, นางสาวสิริวิมล คงเจริญ, นายอนุบล สุดสม, นางสาวพัชรภา เกรรัมย์, นางสาวอมลวรรณ เครื่องรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์, นางสาวนัญญา นาหวนิน, นางสาวสุภัค พูนสวัสดิ์, นางสาวปาณิสรา แพทย์ประสาธ, นายธนบัตร แก้วแบน, นางสาวสุนิศา สระชัย, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์, นายจิรพันธ์ อมากรรัมย์, นายอรรถพร สวัสดิ์, นางสาวทัดดาว ถึงดี, นางสาวจุฑามาศ ดีล้อม, นางสาวนพเก้า เกษรัมย์, นางสาวกรรณก ตรงแก้ว, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์, ว่าที่ร้อยตรีสด โยมไธสง, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ครูทวี ประวรรณรัมย์, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

๒. ประโยชน์และคุณค่าด้านคุณธรรม

คุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยประโยชน์ตน ทำให้ตนเองมีชีวิตที่สงบสุข ทำให้ตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญเทิดทูนบูชาจากบุคคลทั่วไป^{๒๙} ครอบครัวอบอุ่น มีความสุข ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ จะประโยชน์ต่อสถาบันเช่น สถาบันครอบครัวของตนได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป สถาบันการศึกษาหรือสถาบันที่ประกอบอาชีพธุรกิจมีชื่อเสียงทำให้บุคคลอื่นศรัทธาเลื่อมใส สถาบันหรือหน่วยงานที่ตนเองสังกัดมีความเจริญก้าวหน้า ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะสมาชิกทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดีงาม ประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สังคมได้รับความสงบสุข เพราะทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม สังคมได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วเพราะสมาชิกทุกคนต่างกระทำความดีของตนอย่างเต็มความสามารถ ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง สถาบันชาติ ศาสนา กษัตริย์ มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความจงรักภักดีและเห็นความสำคัญของสถาบันดังกล่าวอย่างแท้จริง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีความมั่นคงถาวรเพราะทุกคนมีความรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้และเต็มใจยึดถือปฏิบัติตาม^{๓๐}

๓. ประโยชน์และคุณค่าการดำเนินชีวิต

มีใจสงบเมื่อตั้งใจจะใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อ จะทำให้จิตใจไม่วุ่นวาย สับสน ทะเยอทะยาน แข่งขันกันหาวัตถุสิ่งของมาประดับตนให้ทันสมัยหรือเหนือกว่าผู้อื่น มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีทำให้เป็นสุขกับสิ่งที่ตนมี พอใจกับความเรียบง่าย ความพอดีตามศักยภาพตน ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบแข่งขันกับผู้อื่นในเรื่องวัตถุ^{๓๑} ร่วมกันสร้างสังคมให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ต้องคิดเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน สร้างพวกพ้องเพื่อหาผลประโยชน์ร่วมกัน ช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นทั้งของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ^{๓๒} มีเวลาว่างมากขึ้น ไม่ต้องวุ่นวายกับการวิ่งหาวัตถุ ทำให้มีเวลาที่จะพัฒนาตน และทำประโยชน์ให้แก่สังคมมากขึ้น มีความสุขจากความพอเพียงและภูมิใจในตนเอง.^{๓๓}

^{๒๙} สัมภาษณ์, พระจำรัส ปญญาวชิโร, พระมหาจักรพันธ์ กิตตสาโร/เณรมาก, ครูพระสอนศีลธรรม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, ครูเจือจิต บาลปรีชา, นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา, ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์, พระจำรัส ปญญาวชิโร, พระมหาจักรพันธ์ กิตตสาโร/เณรมาก, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, ครูพระสอนศีลธรรมและผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์, นางสาวปรีศนา ศรีบาง, นายเอกรัตน์ แก้วบัดดี, นายสทศวรรษ ชิดปลัด, นางสาวอลงกรณ์ ตรวจมรรคา, นางสาวชนิษฐา พินองรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์, นางสาวณัฏฐา นาหัวนิน, นางสาวสุภัค พูนสวัสดิ์, นางสาวปาณิสรา แพทย์ประสาธ, นายธนบัตร แก้วแบน, นางสาวสุนิดา สระชัย, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

๔. ประโยชน์และคุณค่าด้านความขยันและความพอเพียง

สามารถมีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ท้อถอย เมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เด็กที่มีความขยัน คือ เด็กที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร เป็นคนสู้งาน มีความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง^{๓๔} ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กเอง ๆ นอกจากจะต้องเรียนรู้อะไรแล้ว ยังต้องหัดทำการงานและทำความดีด้วย เพราะการทำงานจะช่วยให้มีความสามารถ มีความขยัน อดทน พึ่งตนเองได้ และการทำดีนั้นจะช่วยให้มีความสุข ความเจริญ ทั้งป้องกันตนไว้ไม่ให้ตกต่ำ พยายาม และมีความอดทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานนั้น ๆ^{๓๕} รู้จัก งดเว้น รู้จักควบคุม รู้จักเอาชนะใจตัวเอง ฝึกให้เป็นผู้มีสติ มีความสันโดษ มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความขยัน หลีกเลาะความชั่ว ประกอบความดี ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่ มีจิตใจที่รักการสู้เพื่อสิ่งที่ถูกต้อง มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และมีความมุ่งมั่นที่จะชนะตัวเอง ที่จะทำตัวเองให้ดีที่สุด^{๓๖}

๕. ประโยชน์ด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน

สามารถเป็นคนรู้จักวางตัวให้เหมาะสม ลดความเย่อหยิ่ง ลดความหยาบกระด้าง และไม่ให้หลงยึดติดอยู่ในความคิดด้านลบ และอคติ ควบคุมตนเองให้อยู่ในสภาพปกติที่เป็นจริง เป็นการตระหนักในคุณงามความดีของคนอื่นและสิ่งอื่น แล้วปฏิบัติต่อบุคคลนั้นและสิ่งนั้นอย่างถูกต้องจริงใจ^{๓๗} โดยเป็นการแสดงออกทางกายและทางวาจาเป็นหลัก ตระหนักในตัวเองแล้วสามารถวางตนได้ถูกต้องเหมาะสม ไม่หยิ่งยโสโอหัง ไม่โอ้อวดเกินความจริง ไม่ยกตนสูงและกดคนอื่นให้ต่ำ มีความสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น

^{๓๔} สัมภาษณ์, นายจิรพันธ์ อมากรัมย์, นายอรรถพร สวัสดิ์, นางสาวทัดดาว ถึงดี, นางสาวจุฑามาศ ดีล้อม, นางสาวนพเก้า เกยรัมย์, นางสาวกรรณก ตรงแก้ว, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖. ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์, นายสรวิศ นพพงศ์ศรีเดช, ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์, เด็กหญิงกษมน พิเรศรัมย์, เด็กหญิงสิริกัญญา เสายอด, เด็กหญิงสตีรัตน์ ทองรัมย์, เด็กหญิงวรรณพร สุดาใจ, เด็กหญิงภัทรพร คีตกล้า, เด็กหญิงฉัตรพร เครื่องรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์, นายภูตะวัน หมายชื่น, นายรัฐศาสตร์ ทองสุข, นางสาวสุพัตรา เชื้อมาก, นางสาวชลดา ขาดิประสพ, นางสาวนพเก้า เกยรัมย์, นางสาวศิริพัฒน์ นิรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

รู้กาลควรไม่ควร^{๓๘} โดยเน้นเรื่องของภายในจิตใจเป็นหลัก เป็นคนที่กล้าเผชิญกับความจริง สามารถวิเคราะห์ตนเองได้ และมีความมั่นใจในตนเอง มีกิริยาอ่อนน้อม มีวาจาอ่อนหวาน มีจิตใจอ่อนโยน^{๓๙}

โดยกล่าวข้างต้นมา ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม และในขณะเดียวกันยังแสดงประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนกระสังพิทยาคมด้วย จึงสามารถนำเสนอตารางแสดงการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ว่ามีการส่งเสริมด้านใดให้เห็นชัดเจน ได้ดังนี้

การบูรณาการสอนไตรสิกขา		
ศีล	สมาธิ	ปัญญา
- มีกิริยาอ่อนน้อม - มีวาจาอ่อนหวาน - ทำจิตใจให้อ่อนโยน - งดการพูดเท็จ - หยาบคาย - ส่อเสียด - เพ้อเจ้อ - หลีกเลาะความชั่วทางกาย - การดำรงชีพด้วยการสุจริต - ถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง - การอยู่ร่วมกันในทางสังคม - โดยไม่เบียดเบียน - ไม่ก่อความทุกข์ความเดือดร้อน - มีระเบียบวินัย - มีความอดทนในการเคารพกฎ - มาตรงต่อเวลามี	- ความเพียรพยายามอดทน ด้านคุณภาพจิต ได้แก่ - เมตตา กรุณา - กตัญญูกตเวที - การละ - หิริโอตตปปะ ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ - ความสามารถของเข้มแข็งจิตใจ - ความมีประสิทธิภาพของจิต - ความไม่ไม่รู้ไม่ตีงาม - ไฟกระทำ - จิตมีความเพียร - ความขยัน ความอดทน - มีความระลึกได้ - รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน - ตั้งตัวอยู่เสมอ	- ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา - รู้จักมอง รู้จักคิด อย่างมีหลักการคิด - มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง - ได้คุณประโยชน์ ในการพิจารณา - มองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ สืบสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น ดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป - การรู้จักจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ - มีความสามารถในการแสวงหา - รู้จักคัดจัดสรรประมวลความรู้ - รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

^{๓๘} สัมภาษณ์, นางสาวปริศนา ศรีบาง, นายเอกรัตน์ แก้วบัดดี, นายสทศวรรษ ชิดปลัด, นางสาวอลงกรณ์ ธรรมจรรคา, นางสาวชนิษฐา พินองรัมย์, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์, นายจิรพันธ์ อมากรรัมย์, นายอรรถพร สวัสดิ์, นางสาวทัดดาว ถึงดี, นางสาวจุฑามาศ ดีล้อม, นางสาวนพเก้า เกษรัมย์, นางสาวกรรณก ตรงแก้ว, นักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

- ความซื่อสัตย์ - ความสะอาด - มารยาทไทย เช่น การยิ้ม ไหว้ ทัก	- สามารถควบคุมตัวเองได้ - มีความตั้งมั่นแน่วแน่ ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ -สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง เร่าร้อน -ความสดชื่น เิบอิม ร่าเริง เบิกบาน ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุข	
---	--	--

ตารางที่ ๔.๑ ตารางแสดงการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๔.๖ สรุปวิเคราะห์

ศีล จริง ๆ แล้ว แปลว่า ปกติ แต่เมื่อนำมาประยุกต์หรือบูรณาการในการจัดการเรียนแล้วการสอน ศีลจึงแปลว่า กฎระเบียบต่าง ๆ สิ่งที่เราควรระวังข้อห้ามในห้องเรียน ครูและนักเรียนตกลงกันเรื่องกฎระเบียบการอยู่ในห้องเรียน สมาธิ จริง ๆ แล้ว แปลว่า ความตั้งมั่นของจิต เช่น เวลาเราจ้องอะไรนาน ๆ เราก็จะมีสมาธิ ในแง่ของการประยุกต์บูรณาการในห้องเรียนก็เช่นเดียวกัน การที่นักเรียนตั้งใจฟังครู การที่นักเรียนตั้งใจเรียน จดจ่ออยู่กับบทเรียน จดจ่ออยู่กับการทำชิ้นงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งหมดนี้เรียกว่า สมาธิ โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันอภิปราย ให้กันหาข้อมูลรายงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ปัญหา จริง ๆ แล้ว แปลว่า รู้แจ้งแทงตลอด แต่เมื่อมาประยุกต์บูรณาการในโรงเรียนก็จะแปลว่า การที่นักเรียนรู้แล้วในเรื่องที่ครูสอน นักเรียนรู้แล้วทุกเรื่องเกิดปัญญาแล้วนั่นเองและเมื่อมีความรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เกิดเป็นผลลัพธ์ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียนมา โดยนำทักษะมาและประสบการณ์มาสอนนำผู้สำเร็จมาแนะนำโดยให้นักเรียนบอกเป็นขั้นตอนจากการที่เริ่มสร้างเป้าหมายตามกรอบระเบียบในดำเนินชีวิตตามลำดับกระบวนการจนประสบความสำเร็จ เช่น จากการผลงานรางวัลของโรงเรียนและนักเรียนที่ได้นำไตรสิกขานำมาประยุกต์บูรณาการและการปฏิบัติตามกระบวนการไตรสิกขาแล้วก็ยังมีประโยชน์และคุณค่า เช่น (๑) ประโยชน์และคุณค่าด้านการเรียนการสอน โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ เติบโตเต็มศักยภาพการเรียนการสอน และการเรียนรู้ เพื่อสร้างทักษะการทำงานสามารถแก้ปัญหาเบื้องต้น (๒) ประโยชน์และคุณค่าด้านคุณธรรม โดยทำให้ตนเองมีชีวิตที่สงบสุข ทำให้ตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญ (๓) ประโยชน์และคุณค่าการดำเนินชีวิต มีใจสงบเมื่อตั้งใจว่าจะใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อ จะทำให้จิตใจไม่วุ่นวายสับสน ทะเยอทะยาน (๔) ประโยชน์และคุณค่าด้านความขยันและความพอเพียง โดยมีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ท้อถอย เมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (๕) ประโยชน์และคุณค่าด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน โดยสามารถเป็นคนที่รู้จักวางตัวให้เหมาะสม ลดความเย่อหยิ่ง ลดความหยาบกระด้างและไม่ให้หลงยึดติดอยู่ในความคิดด้านลบ และอคติ ควบคุมตนเองให้อยู่ในสภาพปกติที่เป็นจริง เป็นการตระหนักในคุณงามความดีของคนอื่นและสิ่งอื่น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษามีสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ หลักไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ไตรสิกขาได้ปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตร จากข้อมูลในพระสูตรที่ได้ค้นคว้ามาแล้วข้างต้นทำให้เห็นว่าไตรสิกขาเป็นหลักธรรม สำหรับการศึกษาในพระพุทธศาสนาที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา จากข้อความในวัชชีปุตตสูตร เห็นได้ว่ามีภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับทูลให้พระองค์ทรงทราบ ว่า ในพระพุทธศาสนามีข้อที่จะต้องศึกษาปฏิบัติมากมายเกินไป สำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งมีข้อจำกัดหรือผู้ที่มีระดับปัญญาไม่มาก เรียนรู้ได้ช้า คงไม่สามารถนำมาศึกษาและปฏิบัติตามได้ทั้งหมด พระพุทธเจ้าได้ตรัสแนะนำภิกษุวัชชีบุตรว่า ถึงแม้ในพระพุทธศาสนาจะมีข้อที่จะต้องศึกษาปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่หากเมื่อสรุปรวมให้เป็นข้อใหญ่ ๆ แล้วก็มีไม่มากนักกล่าวคือ สิกขาบทหรือข้อปฏิบัติธรรมทั้งหมดได้รวมอยู่ในเรื่องของไตรสิกขา ทั้งนี้ หลักไตรสิกขามีความหมาย คือ ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ผีกหตบรรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงพระนิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้ หากได้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ๑) อธิศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ๒) อธิจิตตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่นสมาธิอย่างสูง ๓) อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง ให้บริบูรณ์แล้ว ก็จะทำให้ละระคะ โทสะ โมหะได้ ทำให้แจ้ง เจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ ทำให้บรรลุนิพพานในปัจจุบันได้ และยังมีการกล่าวความสำคัญของไตรสิกขาไว้ตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์

หรือพุทธโอวาทที่เป็นหลักใหญ่ ๓ อย่าง คือ ๑) การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทั้งทางกาย ทางวาจา จัดเป็น ศีล ๒) การบำเพ็ญความดีให้เพียบพร้อม จัดอยู่ในการปฏิบัติจิตขั้นที่เรียกว่า สมาธิ ๓) การทำจิตของตนให้ผ่องใส จัดเป็นการฝึกปฏิบัติในขั้นสูงสุดเรียกว่า ปัญญา ทั้งนี้ พระพุทธเจ้าได้กล่าวให้ทราบ ภิกษุวัชชีบุตร ในข้อปฏิบัติมากมาย จนมีการย่อเป็นข้อหลักธรรมใหญ่ ให้ภิกษุวัชชีบุตร ได้ปฏิบัติแล้วยังจัดประเภทให้ศึกษาสะดวกมากขึ้นโดยแบ่งเป็นประเภท ๆ และมีแนะนำให้ศรัทธาเลื่อมใสในการศึกษาและให้มีการพิจารณาว่าควรไม่ควรเป็นตามลำดับ ของ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

๕.๑.๒ รูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

โรงเรียนกระสังพิทยาคมมีเอกลักษณ์โดดเด่น เป็นรูปแบบของการพัฒนาไปสู่การปฏิรูปการศึกษา และสร้างนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นนักวิเคราะห์ มีลักษณะ การดำรงชีวิต มีความเป็นไทย และมั่นใจในตนเอง โดยมีพันธกิจของโรงเรียน คือ “สร้างคุณภาพชีวิตนักเรียนด้วยการพัฒนาด้านร่างกายสติปัญญาจิตใจอารมณ์มีความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสัมพันธ์ภาพทางสังคมสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างระเบียบวินัยคุณธรรมและจริยธรรม” และ กลยุทธ์สถานศึกษาของโรงเรียน คือ ๑) เร่งรัดพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ ๒) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสู่มืออาชีพ ๓) พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งสัมฤทธิ์ผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) พัฒนากระบวนการให้บริการทางการศึกษาโดยบูรณาการหลักสูตรสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มาจัดการเรียนการสอนโดยสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการการสอนพระพุทธศาสนามีพระสอนศีลธรรม พร้อมจัดสอบธรรมศึกษา ในโรงเรียน มีการจัดการอบรมค่ายคุณธรรมหรือกิจกรรมแต่งชุดขาวไหว้พระ สวดมนต์ประจำสัปดาห์หรือวันพระ เป็นต้น พร้อมกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑. กิจกรรมแนะแนวเพื่อสร้างเป้าหมายสร้างกติกถาการดำเนินชีวิตของนักเรียน ๒. กิจกรรมนักเรียน เช่น ลูกเสือ กาชาด บำเพ็ญฯ กีฬา ในการสร้างระเบียบวินัย สมาธิ และปัญญา ๓. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นต้น ด้านหลักสูตรในการส่งเสริมคุณธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธและโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ประจำอำเภอกะสัง มีบทบาทการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ด้วยการบูรณาการ

และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตและมีเรียนรู้ที่ส่งเสริมจากการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา หรือ หลักไตรสิกขา โดยมีการร่วมมือจาก วัด คณะสงฆ์ และชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็น ตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอและเป็นกัลยาณมิตรให้ผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน สมดุล สมบูรณ์ รอบด้านทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และ ปัญญา (ปัญญาภาวนา)

๕.๑.๓ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑. กระบวนการประยุกต์ศีลในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่ง ศีล จริง ๆ แล้ว แปลว่า ปกติ แต่ในการประยุกต์บูรณาการเข้ากับการสอน ศีลจะแปลว่า กฎระเบียบต่าง ๆ สิ่งที่เราควรระวังข้อห้ามในห้องเรียน เช่น การไม่เล่นโทรศัพท์ในห้องเรียน ไม่ด่าเพื่อน ไม่ขีดเขียนโต๊ะเก้าอี้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือให้นักเรียนเข้าใจในกฎเกณฑ์เบื้องต้นร่วมกันการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน ร่วมกันเป็นต้น และสามารถประพฤติปฏิบัติตนที่ดีตามจารีตประเพณี การเข้าใจในข้อบังคับร่วมกัน ความมีระเบียบ เคารพกฎข้อบังคับต่าง ๆ ความมีวินัย กฎเกณฑ์ กติกา หลักจารีต ข้อบังคับระเบียบ กฎหมาย การดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ ไม่ลอกการบ้าน ไม่ลอกข้อสอบ โดยมีกระบวนการประยุกต์ คือ ครูและนักเรียนตกลงกันเรื่องกฎระเบียบ การอยู่ในห้องเรียนในรายวิชา

๒. กระบวนการประยุกต์สมาธิในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่ง สมาธิ จริง ๆ แล้ว แปลว่าความตั้งมั่นของจิต เช่น เวลาเราต้องอะไรนาน ๆ เราก็จะมีสมาธิ ในแง่ของการประยุกต์บูรณาการในห้องเรียนก็เช่นเดียวกัน การที่นักเรียนตั้งใจฟังครู การที่นักเรียนตั้งใจเรียน จดจ่ออยู่กับบทเรียน จดจ่ออยู่กับการทำชิ้นงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งหมดนี้เรียกว่า สมาธิ และ นักเรียนสามารถ ฟังบรรยาย ร่วมอภิปราย พูดคุย สนทนาอย่างตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงาน กระบวนการทำงานอย่างตั้งใจ การแสวงหาความรู้ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะได้มาซึ่งความรู้ การพัฒนาจิตใจให้ เข้มแข็ง มีคุณภาพ แน่วแน่ในการเรียน ไม่ย่อท้อ หาวนอน รู้สึกสดชื่น อิ่มเอิบกับการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันอภิปราย ให้กันหาข้อมูลรายงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสมาธิและความรู้ต่อไป

๓. กระบวนการประยุกต์ปัญญาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่ง ปัญญา จริง ๆ แล้ว แปลว่า รู้แจ้งแทงตลอด แต่ถ้าประยุกต์บูรณาการในโรงเรียนก็จะแปลว่าการที่ นักเรียนรู้แล้วในเรื่องที่ครูสอน ครูสอนเรื่องอะไร จุดประสงค์ต้องการให้นักเรียนรู้อะไร นักเรียนรู้แล้วทุก

เรื่องเกิดปัญหาแล้วนั่นเองและเมื่อมีความรู้ สามารถอธิบายได้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เกิดเป็นผลลัพธ์ เป็นชิ้นงานที่สำเร็จ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียนมา จำแนกได้ ยกตัวอย่างประกอบได้ อธิบายได้ บอกขั้นตอนได้ และความมีเหตุผล แก้ปัญหาได้มีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าได้ โดยให้นักเรียนบอกเป็นขั้นตอนจากการที่เริ่มสร้างเป้าหมายตามกรอบระเบียบในดำเนินชีวิตตามลำดับกระบวนการจนประสบความสำเร็จ

๔.ผลลัพธ์ของการประยุกต์ไตรสิกขาในการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เน้นอนว่าการส่งเสริมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีลหรือความมีระเบียบ มีกรอบและเป้าหมาย สมาธิหรือความพร้อมความสามารถและความมีประสิทธิภาพ และปัญญาหรือความรู้การนำไปใช้ดำเนินชีวิตและรู้จักแก้ไขปัญหาของตน ดังนั้นเอง คนที่มีระเบียบวินัยก็จะเป็นพื้นฐานในการเรียนก็มีคุณภาพประสิทธิภาพและก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เช่นจากผลงานต่อไปนี้ รางวัลชนะเลิศ การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ระดับ ม.ปลาย จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลรองชนะเลิศ เหรียญเงิน ฮอกกี๋หญิงกลางแจ้งทีมชาติไทย ชุดกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ ๒๙ ประเทศมาเลเซีย ดังนั้น ซึ่งเป็นผลงานรูปประจักษ์ของโรงเรียนและตัวนักเรียนเอง

๕. ด้านประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ประโยชน์และคุณค่าจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ นั้นซึ่งมีวิธีการที่มุ่งประสงค์ให้เข้าถึงเป้าหมายหรือประโยชน์ในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ เช่น ๑) ประโยชน์ด้านการเรียนการสอน คือ สร้างทักษะการทำงานสามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นด้านการเรียนรู้ ทักษะชีวิต แก้ไขปัญหาอย่างสมเหตุผล และผลที่จะเกิดขึ้นมีเจตคติที่ดีด้านการเรียน พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ อย่างเป็นระเบียบ ๒) ประโยชน์ด้านคุณธรรม คือ สังคมได้รับความสงบสุข เพราะทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม สังคมได้รับการพัฒนา ๓) ประโยชน์การดำเนินชีวิต คือ ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อ จะทำให้จิตใจไม่วุ่นวายสับสน ทะเยอทะยาน แข่งขันกันหาวัตถุ ๔) ประโยชน์ด้านความขยันและความพอเพียง คือ มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ท้อถอย เมื่อพบอุปสรรค ๕) ประโยชน์ด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน คือ เป็นคนรู้จักวางตัวให้เหมาะสม ลดความเย่อหยิ่ง ลดความหยาบกระด้าง และไม่ให้หลงยึดติดอยู่ในความคิดด้านลบ และอคติ เป็นต้น ทั้งนี้ การที่จะมีประโยชน์ในด้าน ๆ ต่างนั้นก็ขึ้นอยู่กับบุคคลนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ประโยชน์สำคัญยิ่งของการศึกษาไตรสิกขากับการประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาก็คือมุ่งให้เกิดการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่เข้าสู่ระบบการศึกษาคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และเพื่อเป็นการพัฒนานตนเอง สังคม และประเทศชาติได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาทำให้พบประเด็นข้อเสนอแนะโดยผู้วิจัยเสนอไว้เป็น ๒ ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณทุกปีงบประมาณในการจัดกิจกรรมของกลุ่มนักเรียน เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมของกลุ่มนักเรียนต่อไป

๒. ครอบครัว โรงเรียน และพระสงฆ์ ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มนักเรียน โดยสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเกิดความเต็มใจหรือพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยถือเป็นหน้าที่ของเยาวชนเพื่อเป็นการปลูกฝังศีลธรรม กระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมบวชสามเณรเฉลิมพระเกียรติ ให้แก่นักเรียน ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ถูกต้อง พร้อมทั้งหาเวลาของเด็กเยาวชนให้เกิดประโยชน์

๔. โรงเรียนควรมีการจัดปฏิบัติธรรมบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอน ก่อนเปิดภาคเรียนการศึกษาใหม่ อย่างน้อย ๑๐ วันต่อเนื่อง เพื่อตระหนักในจรรยาบรรณาความเป็นครู

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้สามารถศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

๑. ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่บุคลากร ครูโรงเรียน....ตามจรรยาบรรณครูแนวทางพระพุทธศาสนา

๒. ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพนักเรียนโรงเรียน.....ตามหลักธรรมแนวทางพระพุทธศาสนา

๓. ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพครูโรงเรียน.....ตามหลักธรรมแนวทางพระพุทธศาสนา

๔. ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักกระบวนไตรสิกขา โรงเรียน....

๕. ศึกษาผลสัมฤทธิ์การทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ โรงเรียน....

๖. ศึกษากระบวนการความสำเร็จนักเรียน โรงเรียน....เพื่อแก้ไขปัญหาที่นักเรียนหนีเรียน ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย..พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและ
เยาวชน, กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, ๒๕๕๒.

ก่องแก้ว เจริญอักษร. ความรู้เรื่องธรรมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.

พระเทพญาณมงคล และคณะ. คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา. นครปฐม : เพชรเกษม
พรินต์ติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๕๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).พุทธธรรมฉบับเดิม,พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๒.

.....พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

.....พุทธธรรม ฉบับขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๔๒. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮด
จำกัด, ๒๕๕๖.

.....พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : เอส.
อาร์.พรินต์ติ้งแมส โปรดัคส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

.....พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

.....พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๑.

.....สยามสามไตร. พิมพ์ครั้งที่ ๓๖. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ยุทธธรรมสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,
๒๕๕๐.

.....คู่มือมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
๒๕๕๑.

.....วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด**. กรุงเทพฯ :
สำเนา. ๒๕๔๘.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวิณโย). **กฎแห่งทาน: ทำหนึ่งได้ร้อย ทำร้อยได้ล้าน**. นนทบุรี: กรีน-
ปัญญาญาณ, ม.ป.ป.

พระพุทธโฆสเถระ รัตน. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรช
จำกัด ๒๕๕๔.

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ). **ธรรมสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พระอุปัชฌาย์. **วิมุตติมรรค**. แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สำลี รักสุทธี. **ศีล สุตยอติวินัยของศาสนาพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๓.

สุทธีวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธี. **พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา, ๒๕๓๘.

อภิรักษ์ โฬสิน. **พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

๒) วิทยานิพนธ์ :

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาท
เขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระชัยณรงค์ วิจิโต. (รองมจรด). “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระสำรอง สณฺญโต. (แสงทอง). “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๖.

แม่ชีศุภรภาวดี ณ พัทลุง. “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณีศึกษาพุทธทาสภิกขุ”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๖.

วาสนา พลวิเศษ. “ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

๓) สารนิพนธ์

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

นางเอื้อมอร ชลวร. “การพัฒนาปัญญาในพระพุทธานุศาสนนาเถรวาท”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี

บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

สุปรียา อธิสราณนท์. “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการ

เรียนรู้ของสกินเนอร์”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

โรงเรียนกระสังพิทยาคม. แผนปฏิบัติงาน ปีงบประมาณ ๒๕๕๙. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา. :

<http://www.krasang.ac.th/2015/> [๒๙ มกราคม ๒๕๖๐].

โรงเรียนกระสังพิทยาคม. รายงานผลการปฏิบัติงาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา. :

<http://www.krasang.ac.th/2015/> [๒๙ มกราคม ๒๕๖๐].

โรงเรียนกระสังพิทยาคม. แผนการจัดการเรียนรู้กับบูรณาการหลักไตรสิกขา. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา. : <http://www.krasang.ac.th/2015/> [๒๙ มกราคม ๒๕๖๐].

โรงเรียนกระสังพิทยาคม. การบูรณาการแผนการสอนกับอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธ. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา. : <http://www.krasang.ac.th/2015/> [๒๙ มกราคม ๒๕๖๐].

๕) รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

๑.สัมภาษณ์ นายสรวิศน์ นพพงศ์ศรีเดช	ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม
๒.สัมภาษณ์ นางรื่นพิมล จันทกุล	ครู
๓.สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา นวลพริ้ง	ครู
๔.สัมภาษณ์ นางผิวน อุตซันต์	ครู
๕.สัมภาษณ์ นายสุพจน์ วชิระพรไชย	ครู
๖.สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี สด โยมไธสง	ครู
๗.สัมภาษณ์ นางสาวศุภรดา ไชยศรี	ครู
๘.สัมภาษณ์ นางสาววรรณกร แก้วสอน	ครู
๙.สัมภาษณ์ นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา	ครู
๑๐.สัมภาษณ์ นางเจือจิต บาลปรีชา	ครู
๑๑.สัมภาษณ์ นายชาญสิทธิ์ ชะเอม	ครู
๑๒.สัมภาษณ์ นายกวี ประวรรณรัมย์	ครู
๑๓.สัมภาษณ์ นางสาวพัชรี ไสรัมย์	ครู
๑๔.สัมภาษณ์ พระจำรัส ฉายา ปญญาวิโร/เจริญรัมย์	ครูพระสอนศีลธรรม
๑๕.สัมภาษณ์ พระมหาจักรพันธ์ กิตตสารโร/เอ็นมาก	ครูพระสอนศีลธรรม

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์

๑ รองศาสตราจารย์ วิเชียร ชาบุตรบุญทริก

วุฒิการศึกษา	- M.A.(Indian Philosophy and Religion) - B.A>(Pali And Buddhist Studies) - ร.บ.รัฐศาสตร์ - ป.ธ. ๘ การศึกษาคณะสงฆ์ - น.ธ. เอก การศึกษาคณะสงฆ์
ตำแหน่ง	- รองศาสตราจารย์ ,อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๒. รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

วุฒิการศึกษา	- Ph.D. (Eastern Language) - อ.ม.(บาลีและสันสกฤต) - กศ.บ (การสอนภาษาไทย) - ป.ธ. ๖ การศึกษาคณะสงฆ์ - น.ธ. เอก การศึกษาคณะสงฆ์
ตำแหน่ง	- รองศาสตราจารย์ ,อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. สุนันท์ เสนารัตน์

วุฒิการศึกษา	- Ph.D. (Philosopsy) - M.A. (Philosopsy) - พธ.บ.(ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - ป.ธ. ๘ การศึกษาคณะสงฆ์ - น.ธ. เอก การศึกษาคณะสงฆ์
ตำแหน่ง	- ผู้ช่วยศาสตราจารย์,อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

๔. ดร.รัตติมา พานิชอนุรักษ์

วุฒิการศึกษา	- ศษ.ด (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล - กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม - ศษ.บ (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่ง	- ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขียวชาญ - ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒ - จังหวัดบุรีรัมย์

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตฯ โทรศัพท์ ๐ ๘๑๓๗๒ ๖๙๓๗

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘ / ว ๑๔๔

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

ดร.อ. วิมล และ ดร.พรหม
และ ดร. วิมล และ ดร.พรหม
อ.วิมล

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตฯ โทรศัพท์ ๐ ๘๑๓๓๒ ๖๙๓๗

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘ / ว ๑๔๔

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร รศ.วิเชียร ชาบุดรบุญศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สานตง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๙๓๗

ได้ตรวจแล้ว และเห็นชอบ
นางสาว...
๗ ธ.ค. ๕๙

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๑๔๔

๓๐

พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร ผศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์
 สิ่งที่มาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๖๓๒-๖๔๕๐๙

๙๔
 ๖๔๓๑๔๐๕๐๐๓
 ๖๔๓๑๔๐๕๐๐๓

๑๑/๑๒/๕๙

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒
เลขที่ ๒๕๕๘ วันที่ 13.5.๒559
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ☐ กลุ่มบริหารบุคคล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ☐ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
ถนนเขายาวสี่แคว ☐ กลุ่มบริหารการเงิน
วัดพระพุทธบาทเขากระโดง ☐ กลุ่มบริหารการเงิน
ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลโคกสูง
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๓๐๐๐
โทรศัพท์โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๓๒๕๖

พฤษจิกายน ๒๕๕๙

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสัง พืษายคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญเฒ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

- 15. 12. 2019

1. การนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ

အဲဒီအခါကတော့ အခုလိုပဲ။

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

- info for organization

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

(นางณัฏพร นະราณรัมย์)

นักวิชาการศึกษาคำนานุกรการ

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๔๓๗

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้อำนวยการ ครู ครูพระสอนศีลธรรม
ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

รายชื่อผู้อำนวยการ/ครู/ครูพระสอนศีลธรรม ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

๑. ชื่อ นายสรวิศน์ นพพงศ์ศรีเดช
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ ห้องผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม
๒. ชื่อ นางรื่นพิมล จันทกุล
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๓. ชื่อ นางสาวอังคณา นวลพริ้ง
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๔. ชื่อ นางผิว อุตซันต์
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๕. ชื่อ นายสุพจน์ วชิระพรไชย
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๖. ชื่อ ว่าที่ร้อยตรี สด โยมไธสง
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๗. ชื่อ นางสาวศุภรดา ไชยศร
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
๘. ชื่อ นางสาววรรณกร แก้วสอน
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู

- ๙.ชื่อ นายโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
- ๑๐.ชื่อ นางเจือจิต บาลปรีชา
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
- ๑๑.ชื่อ นายชาญสิทธิ์ ชะเอม
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
- ๑๒.ชื่อ นายทวี ประวรรณรัมย์
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
- ๑๓.ชื่อ นางสาวพัชรี โสรัมย์
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครู
- ๑๔.ชื่อ พระจำรัส ฉายา ปญญาวชิโร/เจริญรัมย์
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ ห้องพระพุทธศาสนา โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 อายุ ๗๗ ปี ๒๐ พรรษา
- ๑๕.ชื่อ พระมหาจักรพันธ์ ฉายา กิตตสาโร/เ็นมาก
 สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐
 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม
 อายุ ๒ พรรษา ๒๒ ปี

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการวิทยานิพนธ์
และ
หนังสือขอความอนุเคราะห์รายชื่อบุคลากรและนักเรียนเพื่อขออนุญาตเพื่อการวิจัย

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสาวกนกพร ใจเย็น ระยอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโณ, ดร. และ ดร.สิรภาพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ขอเชิญให้สัมภาษณ์

(นายวิชาญสิทธิ์ ใจเย็น)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสาวพัชรี ใจดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๔๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๒๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๓

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นาย ศุภานันท์ วิหระพรชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ฉันได้อ่านแล้ว
ฉัน
นางสาว (อริพรไชย)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๗๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสาววรรณกร แก้วดอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๓

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางเจือจิต มาลปรีชา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญไธ, ดร. และ ดร.สิรภพ สวนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญไธ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

(นางเจือจิต มาลปรีชา)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานให้สัมภาระประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนตง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอคุณล่วงหน้านามาน โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๔๓๗

อันสนธิ์ สิมภักดิ์
๒๖/๐๑/๖๐
(พระครูธีรวิมล - ม.๑๓๓๐๕๖)

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์สำหรับการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสาว อติฉันทา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร. และ ดร.สิรภาพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติสัณนิษฐานประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

กษัตริย์ ๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร. และ ดร.สิรภพ สวนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๔๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติเสนอให้สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พงษ์ภักดี ๐๗/๐๑/๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภาพ สอนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๙๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตสัณนิษฐานประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางรินทิพย์ จันทกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนดง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๙๓๓

ขึ้นใส่สัณนิษฐาน
ประกอบ การทำ วิทยานิพนธ์
๒๕
(นางรินทิพย์ จันทกุล)

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๑๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสาวอริศรา ห่อคพริ้ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนตง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

อริศรา ห่อคพริ้ง

อริศรา ห่อคพริ้ง

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๐๗

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

นายทวี ปรกรณ์รัมย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโล, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

วิศวะ ๒๕๖๐
ก ๖ ๖๖ ๖๖

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๖๖

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นายไพโรจน์ หันต์ จงเรณีย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒๒-๖๙๓๗

นายไพโรจน์ หันต์ จงเรณีย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๒๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว๐๖

๒๕

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระอาจารย์แก้วหน้า คีรีทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร. และ ดร.สิรภพ สอนคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

พระอาจารย์แก้วหน้า คีรีทอง

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๔๕-๓๗๒-๖๐๓๗

พระอาจารย์แก้วหน้า คีรีทอง

โทรศัพท/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

[Signature]

มกราคม ๒๕๖๐

ผอ. ศิริสิทธิ์ พงษ์พงษ์ศิริเดช

NY-

นายเพชรไพฑูรย์ กากเจนทรัพย์สิน

ยื่นให้กรรมการ
๒๓/๕

ผู้อำนวยการโรงเรียนกระดังงาพิทยาคม

၂၅၂၁

จากฝ่าย อธิการ (สภามหา)

ลงชื่อ) วิ
๓๓ / ๓๐ / ๕๐

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

โรงเรียนกระสังพิทยาคม

รับเลขที่ ๕๓๖

วันที่ ๓๓ / ๓๐ / ๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดพระพุทธบาทเขากระโดง

๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์ - ประโคนชัย ตำบลเสม็ด

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๙

มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์รายชื่อบุคลากรและนักเรียนเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม

ด้วย พระธีรศักดิ์ ฉายา สุธีโร นามสกุล น้อยอ่อน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๑๔๐๕๐๐๓
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ศึกษาการประยุกต์ใช้หลัก
ไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม
ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องสัมภาษณ์บุคลากรและนักเรียน จากโรงเรียนของท่าน
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จึงขอความอนุเคราะห์รายชื่อบุคลากรและนักเรียนเพื่อขออนุญาต
สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม

- พระธีรศักดิ์ สุธีโร

พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโณ, ดร.)

บุคลากรโรงเรียน

โรงเรียนกระสังพิทยาคม ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

- พระธีรศักดิ์ สุธีโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ลงชื่อ) พระธีรศักดิ์ สุธีโร ผู้ดำเนินการ

(นายธีรศักดิ์ สุธีโร)

ลงชื่อ) พระธีรศักดิ์ สุธีโร รองผู้อำนวยการฝ่าย

(นายธีรศักดิ์ สุธีโร)

(นายสรวิศม์ นพพงศ์ศิริเดช)

ผู้อำนวยการโรงเรียนกระสังพิทยาคม

๓ ก.พ. ๒๕๖๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๙๓๓

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ ๑
แบบสัมภาษณ์คณะครูอาจารย์/พระสงฆ์

.....

แบบสัมภาษณ์การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

แบบสัมภาษณ์ แบ่งรายละเอียดเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ ๓ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ ๔ ด้านการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑. ชื่อ.....ฉายา..... นามสกุล.....

๑.๒. อายุ.....ปี พรรษา.....พรรษา

๑.๓. การศึกษา () ปริญญาตรี...สาขา.....

สถาบัน.....

() ปริญญาโท...สาขา.....

สถาบัน.....

() ปริญญาเอก...สาขา.....

สถาบัน.....

วุฒิทางธรรม

() ธรรมศึกษา ชั้น..... () นักธรรม ชั้น.....

()เปรียญธรรม ชั้น.....

๑.๔. ตำแหน่ง.....

๑.๕ ที่อยู่.....

๑.๖ ประสบการณ์การทำงาน.....ปี

ตอน ๒ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อ ๑. ท่านเข้าใจความหมายของหลักไตรสิกขา มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

ข้อ ๒. ในความคิดของท่านหลักไตรสิกขา มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ข้อ ๓. ในความคิดของท่าน การมี ศีล มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไรบ้าง

๓.๑ ด้านพฤติกรรมทางกาย มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านพฤติกรรมทางวาจา มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ ๔. ในความคิดของท่าน การมี สมมติ มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไรบ้าง

๔.๑ ด้านคุณภาพ มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ด้านสมรรถภาพ มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๓ ด้านสุขภาพ มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ ๕. ในความคิดของท่าน การมี ปัญหา มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไรบ้าง

๕.๑ ด้านการฟัง มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๕.๒ ด้านการคิด มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕.๓ ด้านการเรียนรู้ มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕.๔ ด้านการปฏิบัติ มีความสำคัญอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอน ๓ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑ ด้านพฤติกรรมทางกาย ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านพฤติกรรมทางวาจา ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านคุณภาพ ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๔ ด้านสมรรถภาพ ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๕ ด้านสุขภาพ ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๖ ด้านการฟัง ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๗ ด้านการคิด มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๘ ด้านการเรียนรู้ ท่านมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๙ ด้านการปฏิบัติ มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอน ๔ ด้านการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๔.๑ ด้านศีล

๑.๑ ในความคิดของท่านจากการประยุกต์หลักไตรสิกขา ด้านศีล ท่านคิดว่าได้ประโยชน์
อย่างไรบ้าง ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ด้านสมาธิ

๑.๑. ในความคิดของท่านจากการประยุกต์หลักไตรสิกขา ด้านสมาธิ ท่านคิดว่าได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ด้านปัญญา

๑.๑. ในความคิดของท่านจากการประยุกต์หลักไตรสิกขา ด้านปัญญา ท่านคิดว่าได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา..... น.

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ ๒

แบบสัมภาษณ์นักเรียน

.....

แบบสัมภาษณ์การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ แบบสัมภาษณ์ แบ่งรายละเอียดเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ ๓ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ ๔ ด้านการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

๒. ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ () นักเรียนชาย () นักเรียนหญิง

๓. ระดับการศึกษา () มัธยมศึกษาปีที่ ๑ () มัธยมศึกษาปีที่ ๒

() มัธยมศึกษาปีที่ ๓ () มัธยมศึกษาปีที่ ๔

() มัธยมศึกษาปีที่ ๕ () มัธยมศึกษาปีที่ ๖

ตอน ๒ ด้านหลักไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

นักเรียนคิดว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญต่อการแสดงออก
พฤติกรรมทางกาย อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญต่อการแสดงออก
พฤติกรรมทางวาจา อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนคิดว่า มีความสำคัญในการส่งเสริมด้านสมาธิ
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนคิดว่า มีความสำคัญในการส่งเสริมด้านปัญญา
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอน ๓ ด้านหลักไตรสิกขาับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑ ด้านส่งเสริมพฤติกรรมทางกาย อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านส่งเสริมพฤติกรรมทางวาจา อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านส่งเสริมคุณภาพ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๔ ด้านส่งเสริมสมรรถภาพ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓.๕ ด้านส่งเสริมสุขภาพ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓.๖ ด้านส่งเสริมการฟัง อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓.๗ ด้านส่งเสริมการคิด อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓.๘ ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓.๙ ด้านส่งเสริมการปฏิบัติ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ตอน ๔ ด้านการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

นักเรียนคิดว่าการประยุกต์ไตรสิกขากับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๑.การจัดกิจกรรมมีประโยชน์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒.ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓.สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบการสัมภาษณ์

ภาพสัมภาษณ์ พระอธิการจำรัส ปญฺญาวชิโร
ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนกระสังพิทยาคม,เจ้าอาวาสวัดโนนเมืองไผ่
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ พระมหาจักรพันธ์ กิตฺตสาโร/เ็นมาก
ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูชาญสิทธิ์ ชะเอม
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูทวี ประวรรณรัมย์
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูเจือจิต บาลปรีชา
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูโชติอนันต์ ขจรเกียรติวัฒนา
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูรีนพิมล จันทกุล
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูวรรณกร แก้วสอน
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูผิว อุตจันทร์
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี สด โยมโรสง
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูพัชรี โสรัมย์
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูสุพจน์ วชิระพรไชย
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูอังคณา นวลพริ้ง
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาพสัมภาษณ์ ครูศุภรดา ไชยศรี
ครู โรงเรียนกระสังพิทยาคม
วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม

กิจกรรมใส่บาตรพระในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญชาติ
ของโรงเรียนกระสังพิทยาคม เช่น วันแม่แห่งชาติ
วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา เป็นต้น

กิจกรรมโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนกระสังพิทยาคม

กิจกรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิกรรมฐาน ในวันพระหรือวันศุกร์ของสัปดาห์และก่อนห้องเรียนหรือเลิกเรียน
ในแต่ละวัน ของโรงเรียนกระสังพิทยาคม

กิจกรรม การออกกำลังกาย เพื่อสร้างความพร้อมของร่างกายให้สมบูรณ์
มีสมาธิ มีปัญญากับการเล่นการกีฬาให้ประสบความสำเร็จ

กิจกรรมส่งเสริมความรู้ ในโครงการค่ายวิทยาศาสตร์ ในการคิด วิเคราะห์ การทดลอง ให้มีความรู้ชัด

กิจกรรม แห่เทียน วันเข้าพรรษา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมวิถีพุทธในด้านการปฏิบัติจริง

กิจกรรม ลูกเสือ เพื่อ ฝึก การมีวินัย ความอดทน มีระเบียบ

ภาคผนวก ซ
ประวัติโรงเรียนกระสังพิทยาคม

๑ ประวัติและบริบทของโรงเรียนกระสังพิทยาคม

โรงเรียนกระสังพิทยาคมเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒ ตั้งอยู่ที่ ๔๑๘ หมู่ที่ ๙ ถนนเทศบาล ๑๔ ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่ ๓๙ ไร่ ๒ งาน ๘๗ ตารางวา โดยได้รับบริจาคจาก นายไกร สุขอนันต์ อดีตกำนันอำเภอกระสัง ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ ตรงกับ วันจันทร์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๓ ปีกุน จุลศักราช ๑๓๒๑ รัตนโกสินทร์ศก ๑๗๘ ปกติวารอภิกษุทธิน (เดือนกุมภาพันธ์ มี ๒๙ วัน) เข้าโครงการ กมช. เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ต่อมากรมวิสามัญได้เปลี่ยนชื่อเป็น กรมสามัญศึกษา และได้อนุมัติให้โรงเรียนกระสังเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนกระสังพิทยาคม” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘

โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้ทำการเปิดการสอนครั้งแรกเมื่อ พุทธศักราช ๒๕๐๓ รับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ ๔ จำนวน ๑ ห้อง มีนักเรียน ๔๐ คน โดยมี นายพิน อางพลไทย ศึกษาธิการอำเภอกระสัง ในขณะนั้นเป็นผู้รักษาการแทนครูใหญ่ และเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ทางราชการได้แต่งตั้ง นายวิจิตร วิเศษฤทธิ์ ให้มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ และได้พานักเรียนไปฝากเรียนที่โรงเรียนบ้านกระสัง (โรงเรียนอนุบาลกระสัง ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดในสมัยนั้น ต่อมาได้ย้ายมาทำการสอนที่บ้านพักนายอำเภอกระสัง (นายสมบุรณ์ ไทยวัชรมาศ) ชั่วคราว เนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณก่อสร้างอาคารเรียน และนักเรียนจะได้ช่วยปรับปรุงที่ด้วย เมื่อก่อสร้างอาคารเสร็จ (เป็นหอประชุมขนาดเล็ก) จึงได้ย้ายมาทำการสอนถาวร เมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๑๕ โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้เข้าอยู่ในโครงการ ค.ม.ช. รุ่นที่ ๑๕ ของกรมสามัญศึกษา และเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนกระสังพิทยาคม

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๖ โรงเรียนกระสังพิทยาคมได้รับคัดเลือกจากประชาชนใน อำเภอกระสัง ให้เป็นโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยเป็น ๑ อำเภอ จากรวมทั้งประเทศ ๙๒๑ โรงเรียน และได้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อบอุ่นและปลอดภัย มีเอกลักษณ์โดดเด่น เป็นรูปแบบของการพัฒนาไปสู่การปฏิรูปการศึกษา และสร้างนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นนักวิเคราะห์ มีลักษณะการดำรงชีวิต มีความเป็นไทย และมั่นใจในตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันกับองค์กร และบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ

เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๙ โรงเรียนกระสังพิทยาคม เป็นโรงเรียนลำดับที่ ๖๒๒ ที่ได้รับการตรวจเยี่ยมรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยความร่วมมือจากชุมชนในอำเภอกระสัง บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนทุกคน ภายใต้การบริหารโรงเรียนของผู้อำนวยการโรงเรียน นายนำส่ง ทรงวัฒนะสิน

ผู้ก่อตั้งโดยการสนับสนุนของ นายสมบุรณ์ ไทยวัชรมาศ นายอำเภอกระสัง
นายพิน อัจฉลไทย ศึกษาธิการอำเภอกระสัง

กรมวิสามัญ อนุมัติให้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. ๔ - ม.๕ - ม. ๖) ครั้งแรกได้อาศัยเรียนที่โรงเรียนบ้านกระสัง แล้วย้ายมาเรียนที่บ้านพักนายอำเภอกระสังโดยมี นายสุนทร ภาษาสุข ทำหน้าที่ครูใหญ่ ต่อมาทางราชการได้แต่งตั้งครูใหญ่โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม นายวิจิตร วิเศษฤทธิ์ ให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนกระสังพิทยาคม เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ที่ดินแปลงนี้ นายไกร สุขอนันต์ กำนันตำบลกระสังสมัยนั้น ปัจจุบันได้บริจาคให้โรงเรียนและ ที่ดินแปลงดังกล่าวนี้เป็นที่ดินเดียวกันกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอกระสัง ที่ว่าการอำเภอกระสัง และ โรงพยาบาลอำเภอกระสัง ซึ่งบุคลากรของโรงเรียน ประกอบด้วย

ครูใหญ่คนแรก	นายวิจิตร วิเศษฤทธิ์
ครูน้อยคนแรก	นายขวาล สุตประโคน
ภารโรงคนแรก	นายเพม ฤทธิ์ธรรณ

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ บร ๕๐๘ (๑๔๘๗๕) เลขที่ ๔๑๘ หมู่ที่ ๙ ถนนเทศบาล ๑๔ ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ รวมพื้นที่ทั้งสิ้น ๓๙ ไร่ ๒ งาน ๘๐ ตารางวา สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ มีคลองส่งน้ำชลประทานตัดผ่านด้านทิศใต้ และมีถนนเลียบริมฝั่งคลอง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ (ด้านหน้า)	จดถนนสุขาภิบาล ๑๔	มีความยาว ๑๑๐ เมตร (๒ เส้น ๑๕ วา)
ทิศใต้ (ด้านหลัง)	จดถนนสาธารณะ	มีความยาว ๒๐๐ เมตร (๕ เส้น)
ทิศตะวันออก (ด้านขวา)	จดถนนสุขาภิบาล ๑๒	มีความยาว ๔๑๐ เมตร (๑๐ เส้น ๕ วา)
ทิศตะวันตก (ด้านซ้าย)	จดสถานีตำรวจภูธร	มีความยาว ๔๑๐ เมตร (๑๐ เส้น ๕ วา)

๒ ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนกระสังพิทยาคม

ที่ตั้งโรงเรียน	๔๑๘ หมู่ ๙ ถนนเทศบาล ๑๔ ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐ - ๔๔๖๙ - ๑๐๓๖ โทรสาร ๐ - ๔๔๖๙ - ๑๐๓๖
ชนิดของโรงเรียน	สหศึกษา ประเภท ไป - กลับ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
สภาพของโรงเรียน	ตั้งอยู่ในที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลขที่ บร ๕๐๘ (๑๔๘๗๕) รวมพื้นที่ทั้งสิ้น ๓๙ ไร่ ๒ งาน ๘๗ ตารางวา สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ มีคลองส่งน้ำชลประทาน ตัดผ่านด้านทิศใต้ และมีถนนเลียบริมฝั่งคลอง
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	ksplab๔๙@hotmail.com
ที่อยู่เว็บไซต์	www.krasang.ac.th

๓ แนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนกระสังพิทยาคม

โรงเรียนกระสังพิทยาคม มีคำขวัญของโรงเรียน “รักเกียรติ สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา พัฒนาตน” สี่ประจำโรงเรียน “ชมพู – ฟ้า” ชมพู หมายถึงความรัก ความศรัทธา มานะ สามัคคี ฟ้า หมายถึง น้ำใจอันประเสริฐ เลิศปัญญา พาสุขนันต์ ชมพู – ฟ้า หมายถึง ใจงาม นำสุข ปลุกศรัทธา พระพุทธรูปประจำโรงเรียน “พระพุทธรูปกาญจนาภิเษกรังสรรค์”

๓.๑ ตราประจำโรงเรียน ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์สถานศึกษาของโรงเรียน

ลักษณะของตราโรงเรียน เป็นรูปวงกลมซ้อนกัน ๒ วง ภายในวงกลมด้านนอกด้านบนเขียนคติธรรมว่า ปัญญา นรานัน รตน ด้านล่างเป็นชื่อ โรงเรียน ภายในวงกลมด้านในเป็นรูปตาราง และมีรูปคน ๓ คน

ความหมาย การศึกษาจะเจริญรุ่งเรืองได้นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคล ๓ ฝ่าย คือ ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน สำหรับคติธรรมของโรงเรียน ดังกล่าวนั้น เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เกิดความวิริยะในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจอันเป็นเหตุให้เกิดปัญญาที่จะนำไปสู่ความเป็นคนดี

๑. ปรัชญาของโรงเรียน คือ ปัญญา นรานัน รตนัน ปัญญาเป็นแก้วของนรชนปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ทางแห่งความเจริญ และทางแห่งความเสื่อม **รตนัน** หมายถึง แก้วอันประเสริฐที่มีค่ามาก สามารถบันดาลให้สำเร็จประโยชน์ ความผาสุกและความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้ใช้สอย **นรชน** หมายถึง บุคคลที่รู้จักบาปบุญ คุณโทษ รู้ดี รู้ชั่ว มีคุณธรรม และจริยธรรม ความหมาย **ปัญญาเป็นแก้วของนรชน** หมายถึง เมื่อบุคคลได้ศึกษาเล่าเรียนจนเกิดปัญญาแล้วย่อมอำนวยประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนนั้นสามารถดำเนินชีวิตให้เจริญรุ่งเรือง และประสบแต่ความผาสุกตลอดไป

๒. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ “โรงเรียนมาตรฐานสากล สื่อสารสองภาษา ก้าวทันเทคโนโลยี เรียนรู้ตลอดชีวิต มีวิถีชีวิตที่พอเพียง”

๓. พันธกิจของโรงเรียน คือ “สร้างคุณภาพชีวิตนักเรียนด้วยการพัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญาจิตใจอารมณ์มีความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสัมพันธ์ภาพทางสังคม สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างระเบียบวินัยคุณธรรมและจริยธรรม”

๔. เป้าประสงค์ของโรงเรียน คือ ๑) นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสามารถใช้สติปัญญาในการคิดวิเคราะห์ให้รู้ใฝ่ศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ๒) นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมมีความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ๓) นักเรียนมีความสัมพันธ์และผูกพันกับชุมชนสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืนมีความรับผิดชอบที่จะอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัย ๔) นักเรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้สร้างงานสร้างอาชีพได้ อย่างสร้างสรรค์ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ทันสมัยทันเหตุการณ์เป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ๕) โรงเรียนพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-SCHOOL) ห้องเรียนคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พร้อมรับบริการผู้เรียนอย่างทั่วถึงเหมาะสมทันสมัยกับศตวรรษปัจจุบัน ๖) โรงเรียนเป็นโรงเรียนขั้นดี มีคุณภาพมีชื่อเสียงสร้างความเชื่อมั่นความศรัทธาให้กับผู้ปกครองตลอดจนชุมชน ๗) สร้างภาคีเครือข่ายผู้อุปถัมภ์โรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ๘) บุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ

๕. กลยุทธ์สถานศึกษาของโรงเรียน คือ ๑) เร่งรัดพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ ๒) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสู่มืออาชีพ ๓) พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งสัมฤทธิ์ผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) พัฒนากระบวนการให้บริการทางการศึกษาโดยบูรณาการหลักสูตรสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๒ บุคลากรของโรงเรียน

๑. ข้าราชการครู จำนวน ๙๕ คน

- สายบริหาร จำนวน ๔ คน

- สายปฏิบัติการสอน จำนวน ๙๑ คน

๒. ลูกจ้างประจำ จำนวน ๔ คน

- นักการภารโรง จำนวน ๑ คน

- ยามรักษาการณ์ จำนวน ๒ คน

- พนักงานขับรถยนต์ จำนวน ๑ คน

๓. รายนามผู้บริหารโรงเรียน ตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ดำรงตำแหน่ง	ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑	นายวิจิตร วิเศษฤทธิ์	ครูใหญ่	๑๗ พ.ค. ๒๕๐๓ – ๑๑ ส.ค. ๒๕๒๐	ย้าย
๒	นายพิสุทธิ วิทยเดช	อาจารย์ใหญ่	๑๒ ส.ค. ๒๕๒๐ – ๐๘ ก.ย. ๒๕๒๑	ย้าย
๓	นายวิจิตร วิเศษฤทธิ์	อาจารย์ใหญ่	๐๙ ก.ย. ๒๕๒๑ – ๐๕ ต.ค. ๒๕๒๒	ลาออก
๔	นายสมบุญ ธงสันเทียะ	ร.ก. อาจารย์ใหญ่	๐๖ ต.ค. ๒๕๒๒ – ๒๓ ก.ย. ๒๕๒๓	อาจารย์ ๑
๕	นายบุญช่วย บุญญะพานุพล	อาจารย์ใหญ่	๒๔ ก.ย. ๒๕๒๓ – ๐๑ ต.ค. ๒๕๒๘	-
๖	นายบุญช่วย บุญญะพานุพล	ผู้อำนวยการ	๐๑ ต.ค. ๒๕๒๘ – ๐๔ ต.ค. ๒๕๓๐	ย้าย
๗	นายปลื้ม กว้างขวาง	ร.ก. ผู้อำนวยการ	๐๕ ต.ค. ๒๕๓๐ – ๒๓ มี.ค. ๒๕๓๑	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
๘	ว่าที่ร.ต.สุเทพ บุตรภักหา	ผู้อำนวยการ	๒๔ มี.ค. ๒๕๓๑ – ๐๘ พ.ย. ๒๕๓๕	ย้าย
๙	นายดำรง พงษ์พิมาย	ผู้อำนวยการ	๐๙ พ.ย. ๒๕๓๕ – ๑๓ ส.ค. ๒๕๓๖	ถึงแก่กรรม
๑๐	นางเบญจมาศ ทรงวัฒนสิน	ร.ก. ผู้อำนวยการ	๑๔ ส.ค. ๒๕๓๖ – ๒๓ พ.ย. ๒๕๓๖	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

๑๑	นายสรยุทธ วิษณุศิลป์	ผู้อำนวยการ	๐๑ ต.ค. ๒๕๓๖ – ๒๘ เม.ย. ๒๕๓๗	ย้าย
๑๒	นายนำส่ง ทรงวัฒนะสิน	รก. ผู้อำนวยการ	๒๔ พ.ค. ๒๕๓๗ – ๒๘ ก.ค. ๒๕๓๗	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
๑๓	นายฉลอง กาศไธสง	ผู้อำนวยการ	๐๑ มิ.ย. ๒๕๓๗ – ๒๙ ต.ค. ๒๕๔๐	ย้าย
๑๔	นายนิคม เจริญศรี	ผู้อำนวยการ	๒๙ ต.ค. ๒๕๔๐ – ๓๐ ต.ค. ๒๕๔๓	ย้าย
๑๕	นายสุคนธ์ ปรัชญาวงศ์ชัย	ผู้อำนวยการ	๑๓ พ.ย. ๒๕๔๓ – ๓๐ ก.ย. ๒๕๔๖	เกษียณ
๑๖	นางเบญจมาศ ทรงวัฒนะสิน	รก. ผู้อำนวยการ	๐๑ ต.ค. ๒๕๒๖ – ๑๙ พ.ย. ๒๕๔๖	รองผู้อำนวยการ
๑๗	นายไกรลาศ กุลวงศ์	ผู้อำนวยการ	๒๐ พ.ย. ๒๕๔๖ – ๓๐ ก.ย. ๒๕๔๘	เกษียณ
๑๘	นางเบญจมาศ ทรงวัฒนะสิน	รก. ผู้อำนวยการ	๐๑ พ.ย. ๒๕๔๘ – ๐๙ ม.ค. ๒๕๔๙	เกษียณ
๑๙	นายนำส่ง ทรงวัฒนะสิน	ผู้อำนวยการ	๑๐ ม.ค. ๒๕๔๙ – ๓๐ ก.ย. ๒๕๕๕	เกษียณ
๒๐	นายสรวิศณ์ นพวงศ์ศิริเดช	ผู้อำนวยการ	๒๘ พ.ย. ๒๕๕๕ – ปัจจุบัน	

รายนามผู้บริหารโรงเรียนกระสังพิทยาคม

ภาคผนวก ณ
ผลงานรางวัลในการส่งเสริมและแข่งขัน

รางวัลการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ระดับ ม.ปลาย
จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

รางวัล ชนะเลิศอันดับที่ สอง กีฬายกน้ำหนักกลางแจ้ง จากการแข่งขันกีฬานักเรียน
นักศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๖ “เชียงรายเกมส์” จากกรมพลศึกษา
๒๓ - ๓๑ มกราคม ๒๕๕๘

เหรียญเงิน รางวัลการแข่งขันกีฬาออกกั๊กกลางแจ้ง (หญิง)
รอบคัดเลือกตัวแทนภาค ๓ “สุรินทภักษ์เกมส์” ครั้งที่ ๔๔ จากการแข่งขันกีฬาแห่งประเทศไทย
๑๔-๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

ชนะเลิศ ระดับจังหวัดรางวัลโครงการตอบปัญหาธรรมะ โครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า”
ครั้งที่ ๓๔ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

รางวัลเหรียญทอง กีฬาออกก๊กลางแจ้ง ชาย ระดับจังหวัด
๑๓ – ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

รางวัลเหรียญทองแดง กีฬาออกก๊ในร่ม ชาย ระดับจังหวัด
๑๓ – ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

รางวัลเหรียญทองแดง กีฬาฮอกกี้น้ำรวม หญิง ระดับจังหวัด
๑๓ - ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

สถานศึกษาต้นแบบโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๐

รางวัลรองชนะเลิศ เหรียญเงิน สอกกีฬากลางแจ้งทีมชาติไทย ชุตซีเกมส์ ครั้งที่ ๒๙ ประเทศมาเลเซีย
 นักกีฬา ประกอบด้วย ๑.นางสาวอลิสสา นะเรืองรัมย์ ๒.นางสาวอนงค์นาฏ พิเรศรัมย์
 ๓.นางสาวณัฐกานต์ อุ่นใจ ๔.นางสาวเจนจิรา กิจภักดี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน)
 วัน เดือน ปีเกิด : วันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐
 ชาติภูมิ : ๑๐๗/๕ หมู่ ๑ ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
 อุปสมบท : ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ วัดท่าสว่าง ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
 สังกัดปัจจุบัน : วัดท่าสว่าง ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
 สมณศักดิ์ : พระใบฎีกา ฐานานุกรม พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร.

การศึกษา : สายสามัญ

พ.ศ. ๒๕๔๔ จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนอนุบาลกระสัง
 พ.ศ. ๒๕๕๓ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย จาก กศน.อำเภอกะสัง
 พ.ศ. ๒๕๕๙ จบปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: ปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๓ สอบได้นักธรรมชั้นตรี คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์
 พ.ศ. ๒๕๕๖ สอบได้นักธรรมชั้นโท คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์
 พ.ศ. ๒๕๕๙ สอบได้นักธรรมชั้นเอก คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์
 พ.ศ. ๒๕๕๕ สอบได้บาลีประโยค ๑-๒ คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์

ประสบการณ์ : -เป็นวิทยากรอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนและสอนจริยธรรมแก่เยาวชน
 -เป็นหัวหน้าวิทยากรค่ายคุณธรรม-จริยธรรม ทีมงานสื่อธรรมอิสระ
 -เป็นพระธรรมวิทยากร กรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จ.บุรีรัมย์
 -อดีตเลขานุการเจ้าคณะตำบลกระสัง อำเภอเมืองบุรีรัมย์
 -ครูพระสอนศีลธรรม

ปีที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๘

ปีที่จบการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๐